

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NORGAARD

BORNHOLM rundt

med Drengene og Pjok.

E.G.O.

ERNST G. OLSENS FORLAG - RØNNE

BORNHOLM RUNDT
MED DRENGENE OG PJØK

Anker Norgaard

BORNHOLM RUNDT

MED DRENGENE OG PJOK

TEGNINGER AF H. PHILIPSEN

ERNST G. OLSENS FORLAG - RØNNE

5000 Eksemplarer

Copyright 1946 by
Anker Norgaard, Copenhagen

Printed in Denmark

Bornholms Tidendes Bogtrykkeri
Rønne

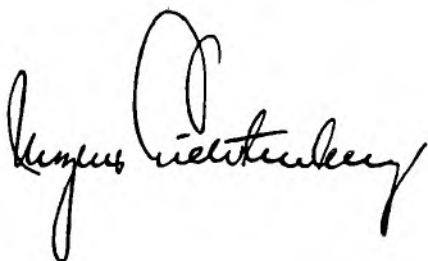
FORORD

Det er en Smagssag, om man holder af Rejsebeskrivelser — nogle Læsere keder sig over at være tvunget til at læse Bøger »uden Handling« med lyriske Beskrivelser af Landskaber og Rejseoplevelser, som paa Grund af deres Mangel paa Personlighed synes at vedkomme Læseren meget lidt. Andre hygger sig med Rejseskildringer og glæder sig over den Poesi, velskrevne Beskrivelser af Naturskønheder og Seværdigheder rummer.

Begge Kategorier af Læsere vil kunne glæde sig over den særlige Form for Rejsebeskrivelser, som Anker Norgaard har indført med denne lille Bog om Bornholm.

Bogen gennemtrænges af en spinkel Handling eller i det mindste af en rød Traad, og man kommer til at synes om den drengagtige Fader og hans 3 Følgesvende: Sønnerne og Hunden. Disse Hovedpersoner i Bogen opbygges gennem smaa Bemærkninger om deres Handlinger og Karaktertræk til Personligheder, som man synes, man kender og holder af. At Bogen samtidig hermed, i en Krans af baade fornøjelige (mer eller mindre sandfærdige) og korrekt historiske Anekdoter, omfatter en indgaaende og detailleret Beskrivelse af Bornholms Natur og Turistattraktioner, er jo kun en yderligere Fordel.

Naar man efter endt Gennemlæsning lægger Bogen fra sig, er det med det lønlige Haab, at man engang selv skulde kunne opleve en Ferie, som den er beskrevet paa disse faa Blade — og hermed er Bogens inderste Formaal opnaaet.

IN KONE sagde i Dag ved Middagsbordet, at hun for en Gangs Skyld trængte til at holde rigtig Ferie. — Dermed mente hun aabenbart:

uden Madlavning o. s. v. i et eller andet Sommerhus ved Kysten, som vi plejede.

Hun fortsatte ufortrødent uden at paavirkes af vore maabende Ansigtsudtryk: Jeg tager en halv Snes Dage »ud i det blaa« og overlader Resten til jer ...

Jeg blev først dybt rystet ved Tanken om den finansielle Side af Sagen. Men min Kone overraskede mig med at tilføje, at hun havde lagt en lille Sum til Side »för tillfället«.

Jeg aandede lettet op og fremmumlede:

— Udmærket ... udmærket. Det tror jeg er en god Idé ... og ... vi klarer os nok saalænge ...

Det viste sig senere, at min Kone havde truffet Aftale med et Pensionat og med en nykonfirmeret Ungmø til at sørge henholdsvis for Maden og den nødvendige Rengøring.

Dermed var vor Livsbane afstukket for de kommende 10 Dage.

Mogens og Jørgen erklærede, at det gik saamænd nok, men sendte samtidig et lydeligt Suk efter Sommerhuset. Det gled ud i de uvisse Taager. Men jeg maa sige, at de bar det begge to som Mænd.

Ogsaa Pjok viste Interesse for den trufne — eller rettere den af min Kone trufne — Beslutning ved at indstille Jagten paa en Loppe. Den logrede hidt med Stumpen.

Den Hund forstaar alt, hvad vi siger.

Men *ingen* af den kære Familie anede, at jeg i samme Nu blev svanger med en fuldbaaren Idé.

Samme Aften, da min Kone var draget afsted fra Hjemmet om Formiddagen, efter at vi havde viftet Farvel fra Gadedøren til den bortkørende Taxa, laa Drengene, Pjok og jeg imidlertid ombord paa Bornholmerdamperen paa Vej til Rønne.

Drengene *havde* Ferie. Og jeg, — ja, jeg vil hverken spille Tid, Papir eller Læserens Taalmodighed med nærmere at redegøre for, hvordan det lykkedes mig, paa trods af alle Ferieregulatorer, at faa gennemført en lille Ekstra-Ferie.

Jeg havde kort sagt forklaret Chefen, at den var absolut nødvendig for mit Nervesystem.

Og da jeg var gammel i Gaarde og han og jeg engang i Tidernes Morgen var skudt i samme Pige, som ingen af os fik, gik det af uden nogensomhelst Diskussion.

Ved Frokostbordet havde jeg indviet Drengene i min Plan.

Vi afbestilte resolut Pensionatsmaden og Ungmøen, der »ved Gud var ligeglad« — og pakkede i en Fart Bagagen.

Jørgen, der jo snart er en gammel Dreng, gav mig mange gode Raad om, hvad man skulde have med, men vi maatte enten have chartret hele Damperen, hvis alt det skulde med, som *han* fandt nødvendigt, eller ogsaa maatte vi blive hjemme.

Efterhaanden som Dagen gik, udskød vi flere og flere Ting, og det endte med, at vi tvunget af den haarde Nødvendighed og som Resultat af et Antal koncentrerede Forelæsninger fra min Side enedes om ikke at tage mere med, end der kunde være i Rygsække og i det hele kunde befordres paa Cyklerne.

Mogens tudede, da jeg nægtede at tage Radioen med. Jeg fortalte ham, at hvis vi tog den med, maatte vi ogsaa tage Huset med og Elektricitetsværket, da der var Lysantenne og Jævnstrøm.

Jørgen fik Striden bilagt ved at erklære, at saa tog han Rejsegrammofonen med i Stedet udover sin øvrige Bagage. Jørgen er nu en god Dreng.

Jeg vidste godt, at Drengene havde sparet sammen til et Telt, og jeg lod dem roligt slagte deres Grise, medens jeg selv gik op paa Loftet.

Da de triumferende kom og viste mig Resultatet, tilsammen 57 Kr. 81 Øre, lod jeg, som om jeg var meget skuffet og sagde, at et Telt var skam meget dyrere. Men da jeg saa deres dybe Skuffelse, kom Turen til min Triumf: et dejligt Telt med Indlæg og Oversejl og alt Tilbehør, som jeg havde købt i et svagt Øjeblik.

Drengenes Jubel var Pengene værd, og vi følte os trygge og velbeslaaede. Det hele tegnede spændende. Jeg havde

købt et stort Kort over Bornholm og gav mig iøvrigt Guderne i Vold.

Vi var tungt læssede, Mogens mindst. Foruden den ellers nødvendige Bagage bar Jørgen Grammofonen og jeg Teltet paa vore Cykler. — — —

Ja, saa cyklede vi ned til Havnegade. — Hvor er Mor nu? spurgte Mogens. — Hun er nok i Sverige, svarede jeg. Maaske var hun i Liseleje, maaske paa Skodsborg Sanatorium. Hvad vidste jeg? Jeg stolede fuldt og fast paa hende i enhver Retning, og Hovedsagen var, at *hun* havde Ferie, og at *vi* havde Ferie, hver for sig — og maaske netop derfor *rigtig* Ferie.

En Præsentation:

Pjok er Skotte. Sorthaaret, lavbenet med et melankolsk

Udtryk i Øjnene, en elskelig og forstaaende Hund, ikke Allemandshund, men *min* Hund. Og den Skat, jeg betaler for Pjok, er den *eneste* Skat, jeg af alle Skatter betaler med Glæde. —

Hvis jeg var Bornholmer, vilde jeg være dødelig fornærmet paa dem, der har Ansvar for Udarbejdelsen af Kort over Danmark.

Bornholm paa et Atlas rangerer med Grønland og Færøerne eller de tidligere »vestindiske Øer«. Nærmest en Koloni eller et Biland — Fedteri. Bare fordi der derved kommer lidt mere Hav med paa Kortet.

For hundrede Aar siden kunde der være en Slags Mening deri, idet Rejsen til Bornholm dengang *var* en Rejse. Nu er det kun en Udflugt. Indtil midt i forrige Aarhundrede tog det ofte flere Dage, ja Uger at komme fra København til Rønne eller omvendt. Det afhang af Vejr og Vind, da man maatte krydse, lægge bi og afvente gunstig Bør. En dejlig Undskyldning nu. Og dog er der Folk, der, naar man spørger, om de har været paa Bornholm, svarer: — Nej ... *den* Sørejse er jeg bange for.

Vrøvl!

De kender maaske Historien om Gaardejeren fra Ringstedegnen, der tog til Bornholm for at begrave en Tante i Gudhjem? Naa — ikke.

Besværligheden ved Rejsen og Rædslen for at gøre den *een* Gang til, drev den arme Mand til at telegrafere til Konen: — Sælg Gaarden og kom herover.

Historien er sjov. Den *var* det i alt Fald, da jeg hørte den. Men Sandheden er langt snarere den, at han blev saa begejstret for Bornholm, at han — som det sikkert vil gaa Dem, naar De engang har besøgt Øen — ikke kunde tænke sig at bo andre Steder.

Man har morsomme og malende Beskrivelser og Beretninger om Bornholmerrejser fra ældre Tid. Det betragtedes af Personer, der ikke netop i Embeds Medfør var nødt til Turen, som et helt Vovestykke, noget bemærkelsesværdig modigt. Og det var det i og for sig ogsaa.

Fyrvæsenet var det smaat bevendt med. Og Søkortene

nyttede næppe synderligt i Storm, Snetykning eller Taage.

Talløse er de Snekker, Smakker, Koffardiskibe og Krigsfartøjer, der er strandet paa de bornholmske Klipperev eller Sandrevler.

Det var *dengang*.

En Rejse til Bornholm nu til Dags er faktisk mindre besværlig og farlig end en Køretur fra Raadhuspladsen til Kgs. Nytorv i Taxa.

Bornholm ligger paa sin Granitsokkel i Østersøen mellem 54° 59' 15" og 55° 17' 30" nordlig Bredde og mellem 14° 42' og 15° 8' østlig Længde f. G. (2° 7' og 2° 34' f. København). Den er 587 km² (med Ærteholmene), har Form af en skæv Firkant og er Verdens skønneste, mest idylliske, dragende og bedaarende Ø. En Drømmesø ... en Ferieø.

Den er fuld af Romantik, som man aner den i »Elverhøj«. Ja, en Ven af mig, der har været paa Sicilien, hævder, at han foretrækker Bornholm, selv om denne Ø ikke kan prale med en Vulkan. — Men tag Konen med, sagde han, saa vil du næppe savne Ætna. Han maa tro, at jeg har det hyggeligt hjemme.

Den, der ikke har været paa Bornholm, ved i hvert Fald ikke, hvor der er skønnest i Danmark. Men havde en Berømthed som f. Eks. H. C. Andersen aflagt Bornholm en Visit, havde det sikkert ikke været muligt for en jævn dansk Turist at bo paa Øen til blot nogenlunde rimelige Priser. Den var da blevet en Lido, en Riviera og med mindst 3 Stjerner i Bådecker. Øen har alle Chancer den Dag, »Verden« faar Øje paa den.

Ja det, at Bornholm er dansk, forsoner med at være Indbygger i et *lille* Land.

Vi fik Soveposerne rullet ud paa Dækket i Læsiden, d. v. s. den Side, hvor der vilde blive Læ under Overfarten, skærmet mod Blæst og Regn, om der kom nogen.

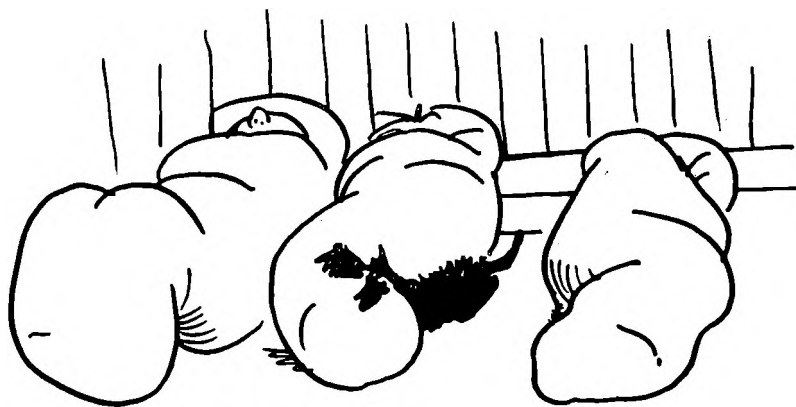
Pjok lagde sig efter Ordre og passede paa Bagagen og Rygsækkene, mens vi fik Cyklerne i Lasten.

Der var mange Spejdere og Vandrelaugsfolk ombord — de frieste Folk i Verden. De kommer næsten altid i god Tid

for at faa ordentlige Pladser paa Dækket eller nedenunder i Lasten. Et sparsommeligt Folkefærd, de Vandringsmænd og -kvinder, for hvem Oplevelsen er det vigtigste, Bekvemmelighederne mere underordnet.

I en god Sovepose sover man mindst lige saa godt som i en Køje. Og Luften er selvsagt meget bedre end i en Kahyt.

Drengene, der ikke var vant til Rejsen, var lutter Øjne og Øren. Alt har Interesse i den Alder: Maskinen, Lasten, Kølvandet, Lanterneerne, Riggen, Radio, Kabys m. m.

Men naar man bliver ældre, er Interessen for den Slags mere sløvet og drejer sig i første Række om Nattelejet, Mad, Drikkevarer — og Tobak.

Naturligvis maatte jeg afgive den Hovedpude, jeg havde husket at tage med, til Mogens, da han ikke havde Pude paa sin Sovepose og selvfølgelig ikke havde tænkt paa at tage en med. Til Gengæld maatte jeg slæbe den paa hele Turen. Det gaar altid ud over de fromme. Det gaar altid ud over mig.

Pjok fandt en lun Plads mellem Mogens og Jørgen, med det kloge Hoved anbragt paa Mogens Mave. I Nattens Løb foretog Mogens sig de underligste Drejninger og Vridninger, der dog ikke influerede paa Pjoks Søvn. Dens Hoved laa ufortrødent paa den Del af Mogens, der var højest.

Snart hvilede vi alle i Morfeus Arme.

Jeg var den af os, der vaagnede først. Der var dejlig varmt i Posen, men jeg kunde se paa et Par Spejdere, der

havde lagt sig paa nogle Klapstole med Tæpper over, at det var køligt. De laa og knagfrøs. Det er klogt at ofre noget paa en god Sovepose.

Havet var blyfarvet og Luften let diset. Røgen fra Skorstenen laa som en tynd, smal Stribe ud over Bølgerne, og Himlen havde alle Palettens Farver med Nuancer i rødt og gult mod Nordøst. Den rosenfingrede Eos havde travlt med at rive i Nattens Taager. En Banke af Dis laa forude, og et fjernt Sirenehyl udløste et lignende fra vort Fartøj.

Støjen vækkede Dækket, ogsaa Drengene. Pjok vaagnede kun med det ene Øje. Den har et forbavsende godt Sovehjerter.

Faa Minutter efter Brølet var vi gennem Taagebanken og en Kollega til vort Skib passerede i fjern Majestæt.

Dagen brød hastigt frem, og Solen stod som en Ildport paa Horisonten, klæbede et Øjeblik ved Vandet og sprang saa op paa Himlen.

Det var Dag

Støjen voksede om os. Folk vaagnede, nogle helt, andre kun til en ubevidst halvvaagen Tilstand med stive, stirrende Øjne og Kulde i Kroppen.

En svag Duft af Kaffe trængte ud fra Kabyssen, hvor Kokken klirrede med Grejerne og vækkede Mogens helt. — Hvad er Klokken? Skal vi have Kaffe? Er vi snart inde? Jørgen svarede kort paa en Hagl af Spørgsmaal: — Ja! og strøg fem Fingre gennem Pjoks stride Ryghaar.

For at faa et alvorligt Svar paa sine alvorlige Spørgsmaal og drevet af Videbegærlighed foldede Mogens sig ud af Posen og »skød Ham«. Han forsvandt ind paa Toilettet, fulgt af Jørgen og Pjok, og de kom begge lidt efter ud med skæve, vandkæmmede Skilninger, fulgt af en fjantet og meget vaagen Pjok. Drenges og Hundes Toilette er nemt.

Jeg tog en lille Morgenlur, mens Drengene gik paa Opdagelse, og drømte om min Morgenpibe.

Hvor kan det være, at Sengen (Posen) er allerdejlignst og varm, naar man skal op? Det er et alvorligt og almen interessant Spørgsmaal. Det er ellers ofte de mest sindssvage Spørgsmaal, Folk faar Guldmedalje for at besvare, som f. Eks. saa verdensfjerne og afdøde som babyloniske Ind-

skrifter og Hestens femte Taa. Det var langt nyttigere at svare paa det med Sengevarmen.

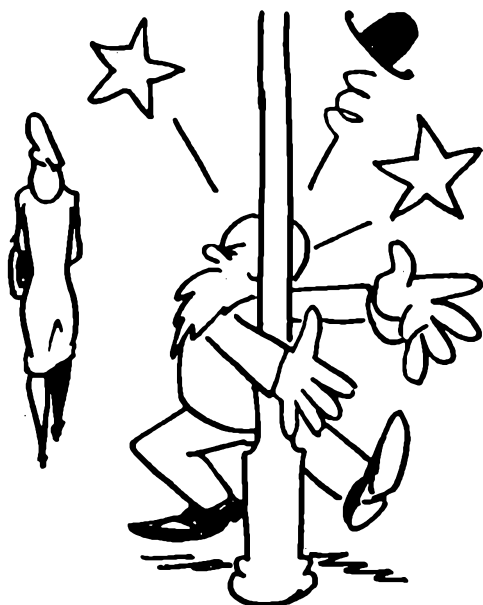
Pjok fandt en Ven (Veninde?), der syntes at optage dens Tanker i den Grad, at den rendte Snuden imod Kahytsdøren. Det gjorde ondt, og den gav et kvalt Gisp fra sig, men Interessen for den anden Hund syntes kun forøget ved Uheldet. Hunde er i den Retning ikke anderledes end vi Mennesker. Jeg har ofte set Mænd, saavel unge som ældre, se saa interesseret efter et fikst Pigebarn, at de har overset en Lygtepæl, som saa har maattet oplyse vedkommende om sin Eksistens ved at slaa haardt. — — —

Vi nærmede os nu alvorligt Maalet. Og medens vi nød den velfortjente Kaffe i Restaurationen, tilbagelagde Skibet Vejen, saa vi gennem Køjerne kunde se Indsejlingen.

Vi gav os god Tid. Det jagede jo ikke, og som de sidste gik vi i Land.

Mogens optraadte som Vilhelm Erobreren før Slaget ved Hastings (1066), drattede paa det sidste Trin af Landgangen og fik Hænderne fulde af det nye Land.

Rønne er en pæn, ren By. Formodentlig er dens Indbyggere som alle andre i en Provinsby, København medregnet. Men Byen er som taget op af en Æske og af en Kæmpehaand anbragt der paa Hjørnet af Øen.

Nærmere Beskrivelse af den findes i de dertil indrettede Haandbøger, som jeg ikke vover at konkurrere med, og Verdenskrigens Uvejr har handlet ilde med dens Huse og idylliske Skønheder.

Det er en By, der har kendt mange Skuffelser, navnlig med Hensyn til Kullejernes Rigdomme. Men den er kommet godt med baade i denne og i andre Henseender.

Navnet Rønne har ikke noget at gøre med Rønner, hverken gamle eller vaklende. Navnet kommer af Rønde (Rende, d. v. s. Bæk eller Bække), — tror jeg da. Andre siger, at det kommer af Rothne eller Rotna, muligvis Rothnæ, d. v. s. Rydning. —

Selvfølge!ig trængte Drengenes Cykler til at efterses grundigt.

Mogens' Bagring var flad. Og efter at vi alle tre havde faaet Morgengymnastikken overstaaet ved at ophede Pumpen til Glødhede, viste det sig, at Slange og Dæk var egnet for Lossepladsen.

Vi maatte derfor til en Cyklereparatør, før vi gik i Gang med at befare Øen, og trak op ad de Rønne Gader til Torvet,

hvor vi fandt en gæv Mand, der havde indset Nytten af at staa tidligt op for at faa Kunder fra Hovedstaden.

Det viste sig, at Jørgens Forgaffel maatte udskiftes, da den var livsfarlig.

Jeg indser — for sent ganske vist — at det er gavnligt at tænke sig godt om, før man sætter Børn i Verden, og at det er praktisk, for ikke at sige nødvendigt, at samle til Millionen forinden.

Ak ja. Børn er søde, — men de *er* nemmere ikke at ha'.

Efter at have tilbragt en god Time hos denne Menneskehedens Velgører og efter at have lettet Tegnebogen for en Sum, der fik mig til at tænke med Vemod paa de gamle Tider, da man kun vandrede til Fods, passerede vi i Storegade over de Sten, der — efter hvad Jørgen oplyste — var nedlagt i Brolægningen til Minde om Drabet af Svenskeren Printzen-skiöld i 1658 under Bornholmernes Rejsning.

Jørgen mente, at Svenskeren og hans Hund laa hver under sin Sten.

Nu er Gaden asfalteret og Stenene næsten skjult. Vi lever i en respektløs Tid, gør vi.

Der er gjort meget for Turisterne i Rønne. Det er let at finde ud af Byen. Det er ellers et stort Problem, som Turistforeninger burde tage sig lidt mere af. Enhver Idiot kan finde ind i en By, — men ud det er ofte Pokkers vanskeligt.

Efter megen Besvær fik vi saa Cyklerne klare og læsset paa.

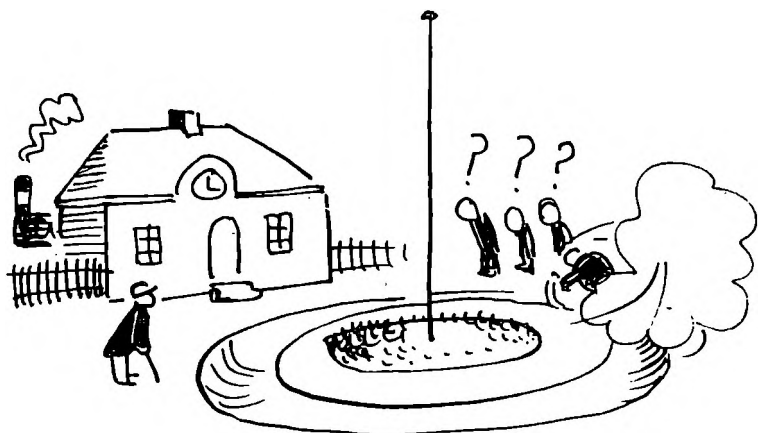
Pjok sprang op i Kurven og Karavanen startede.

Nu kom Resultatet af mine Brummerier over Drengenes manglende Omtanke frem i en kort Bemærkning fra Jørgen: — Vi skulde have haft en Motorcykle.

— Ja, en Motorcykle, sekunderede Mogens.

Motorcykler. Det lød. Vi skulde *cykle* en lang Række Kilometer i en Række Dage og før vi var kommet i Gang, opponerede Ungdommen imod, at vi brugte Kødmotoren. Det var oprørende. Jeg følte mig beskæmmet. Jeg fortalte dem det i blide og tilkæmpet rolige Vendinger og forklarede dem, at kun det, der opnaas ved ihærdigt og maalbevidst Arbejde

og en støt og energisk Indsats af personlig Art, skaffer den rette Tilfredsstillelse, fortalte dem om den unge Mand, der besteg sin Motorcykle og efter at have faaet den i Topfart kom i Tanker om, at han ikke vidste, hvordan netop denne Motorcykle skulde standses, og at han derfor blev nødt til at fortsætte flere Timer rundt og rundt om Græsplænen foran en Landsbystation, indtil der ikke var mere Benzin paa Bæstet.

Drengene kaldte enstemmigt den unge Mand for en Klap-torsk, da enhver nutildags da vidste, hvordan man starter og stopper en Motor.

Jeg fortalte om Ulykker, Udgifter og Bøder, og at man ikke *saa* noget til Landskabet, som man susede igennem, og greb tilsidst til nogle rørende Bemærkninger om de Ofre og Savn, min Kone og jeg havde maattet underkaste os, for at Drengene kunde faa Cykler. Cyklen var Idealet, naar man da ikke vilde gaa og havde Tiden dertil ...

— eller kravle, mumlede Mogens.

Jeg opgav Pædagogik'en og stak dem mat en halv Plade Chokolade.

Det stoppede Munden paa dem. Og vi startede.

Turen ud af Rønne er nærmest en dejlig Skovtur. Til højre ligger Havet, og det følger En hele Vejen Syd paa i en bedaarende frisk Uendelighed. Det er det gode ved Born-

holm, at man altid kan komme ud til Vandet, bare man fortsætter i samme Retning.

Vejen var fin og haard og Cyklerne løb som Symaskiner. Vejret var ogsaa til at begynde med pragtfuldt med summende Insekter, straalende Sol og varme Luftpuder, hvor man kørte gennem Skov.

Vi fik dog en enkelt pludselig Byge — sikkert en hel Misforstaaelse — og den tvang os til at søge Læ ved et Hus nær Vejen. Huset bar det forjættende Navn »Solglimt«, og Tagdryppen var bestemt værre end Bygen.

Med vaade Trøjer og Pels fortsatte vi kort efter i mat Sol videre forbi sandede, magre Jorder til Arnager, hvor der er Fosforitlag, og som er Geologernes Eldorado. Her er Øens eneste Runddysse (fra Stenalderen naturligvis, sagde Mogens).

Ved Arnager har der gennem Tiderne bag dets 5 km lange Rev været planlagt Fæstningsanlæg, Flaadebaser og senest Lufthavn — med og uden Hjælp af »de Underjordiske«. Der var anbragt Kanoner her. Men efter 1720 blev Krudtet, der sad i Kanonerne, for at de altid kunde være skudklare, ofte hugget og brugt til bedre Formaal end til at skyde Mennesker med, for Eks. Harer.

Der skal være Helleristninger her. Vi fandt trods ihærdig Søgen ingen, maaske var de overgroede. Men efter Jørgens Forslag (han har aabenbart dog lært et og andet i Skolen) drejede vi af fra Hovedvejen og kørte med flittig Brug af Kortet op til venstre mod Nylarsker (St. Nicolaj), en velbevaret og smuk Rundkirke, en af Øens fire, der er de mest barske og primitive Stenkirker i Danmark.

Drengene blev vildt forelskede i den trods Ungdommens ofte prosaiske og radikale Indstilling overfor Fortidens Minder. Her var indmurede og uindmurede Runestene og hule Mure ved Alteret og Skydeskaar, en Duft fra Riddertiden og af Middelalder, som man aner den i Ingemanns Romaner. Lad mig tilføje, at Bornholm blev kristnet under Svend Estridsen omkring 1070 ved Bisp Egin.

Kirken er værd at se. Og som alle Rundkirker en Mindelse om Forfædrenes Soldyrkelse. Naar man tænker paa, hvor faa virkelig solfyldte Dage vi har her i Landet, maa

man egentlig forbavses over, at man dengang dyrkede Solen, som de gamle Ægyptere gjorde det. Men maaske var Klimaet anderledes paa de Tider, selv om det naturligvis ikke kunde konkurrere med Sydens Varme. Og dog er netop vor skønne Klippeø gudbenaadet i den Retning. Intetsteds i Danmark, ikke engang Blaavandshuk ved Jyllands Vestkyst kan maale sig med Bornholm, naar det gælder solfyldte og varme Dage i Sommertiden. Derfor er Soltilbedelsen saa naturlig her, derfor finder man ikke noget naturstridigt i at finde Soltegnene paa Klipperne, ristet ind i den haarde Granit. Derfor er Rundkirken her saa selvfølgelig.

Mens Drengene jagede efter en sjælden Sommerfugl med de dertil medbragte Net, prøvede jeg møjsommeligt at tyde Runerne paa Stenene i Vaabenhuset. Runer har altid interesseret mig, og selv om jeg kun er en jævn Mand, fandt jeg dog omsider ud af, at der stod saadan noget som: Rejst af Kaabe-Sven (d. v. s. Kæmpe-Sven) for Sønnen Bose ... af Sasser for Faderen Halvard (1050—1100).

Bornholm vrimler, ligesom Skaane, af Runesten. Men ved nærmere Eftertanke er jeg kommet til den Slutning, at Runesten jo kun er Gravmæler, Gravsten, og at der i hele Verden næppe findes flere, end der er ganske almindelige Gravsten paa en nogenlunde anstændig Kirkegaard med Respekt for sig selv.

Folk døde jo ogsaa dengang, men naturligvis var det vanskeligere at være Stenhugger paa de Tider.

Naar man tager i Betragtning, at der jo ikke er særlig Mangel paa Sten paa Øen, er det snarere forbavsende, at der ikke er flere Runesten nu.

Paa den anden Side — ja netop paa den anden Side —, vilde det nok vise sig, at der var flere, hvis man for Eks. saa Dørritrinene, Øen over, efter paa den anden Side.

Det er jo ogsaa en slet Skik at lægge Gravsten i Kirkegulvet. De fleste er slidt flade og er ukendelige af de mange andægtige Kirkegængeres Fortrin.

Og sikkert vilde en Endevenden af Trappesten og Gærdernes talløse Sten give Nationalmuseet en rimelig Grund til at bygge et Anneks for Runesten i Danmark.

Ogsaa andet vrimler det med: Bautasten, Jættestuer,

Kæmpehøje, Begravelsespladser, Brandpletter, ... altsammen Minder fra Oldtid, Stenalder, Bronzealder og Jernalder. Brandpletterne er Begravelser paa aaben Mark og de saakaldte »Røser« stammer fra Bronzealderen. Asatroen gav Folkene en mægtig Udvikling, en Selvsikkerhed og Fremdrift uden Mage — og Kæmpelivet fandt sin Undergang i Norden, da Troen paa de gamle Guder slappedes.

Vikingerne sattes deres stærke Spor paa denne Ø. Og i alt Fald Gudhjem er et sikkert Minde fra den Tid, hvor Veset var Bornholms første Amtmand (den som sidder i Viet d. v. s. Ypperstepræsten) og Bue hin Digre, »Tykkert«, i Slaget ved Hjørungavaag fik Kæben skudt af eller slaaet af. Han havde dog ikke tabt Humøret, men raabte: — Kun lidt vil nu den danske Mø paa Bornholm tykkes om mine Kys ... Saa blev hans Hænder slaaet af, og med Stumperne af Armene stukket frem, greb han to Guldkister og sprang over Bord. Han var vel nok en Idrætsmand.

Og Palnatoke, Vagn Aagesen og Konsorter slog deres grove Folder i Norden.

Oprindelsen til Navnet Bornholm (Burgundaland) er lige saa omtvistet som Hamlets eller Homers Grave er ukendt. Maaske stammer det fra et Personnavn. Hvem ved. Landet har været beboet i henved 7000 Aar. Der har været mangfoldige Borge og Voldsteder, og den er nævnt og kendt fra de ældste Tider i Nordens Historie. Ja, Øen er faktisk den ældste Del af Danmark, selv om den dengang var øde, fattig og ofte plyndret. Den havde Selvstyre. Wulfstan siger (880): and tha habat him sylf cyning d. v. s. at de selv valgte deres Konge.

Saadan var og er Bornholmerne ... nu og i al Evighed.

Svenskere, Lybækkere og Vender gjorde her, som mange andre Steder paa de danske Øer Strandhugst og udsugede den fattige Befolkning efter bedste og ofte efter værste Evne. Ja, de danske Konger og Ærkebisperne i Lund var næppe et Haar bedre: Skatter, Skatter, Skatter, d. v. s. Arbejdstjeneste, Underhold til fremmed Krigsmagt og Vaaben-tjeneste.

Iøvrigt har Tiderne ikke forandret sig synderligt i den Retning.

En Daase bayerske Pølser satte Humøret nogle Grader op og Firkloveret fortsatte ad Vejen Syd for Aakirkeby, der tydeligt nok laa inde i Landet.

Vi passerede Eglå Enge (Ugleenge), et af de skønneste Steder paa Øen, c. 12 km fra Rønne.

Lange Bakkedrag strækker deres bløde Linier mellem Skov og maleriske Udsyn over det evige Hav.

Dejligt

Her led Bornholmerne under Grevens Fejde c. 1535 et trist Nederlag overfor de overmægtige Lybækkere, der anvendte Geværer og slog de tapre Bornholmere, der da var ukendte med Kugler og Krudt.

Og som sædvanligt svigtedes de Løfter, den danske Regering havde givet Bornholmerne — og de maatte kæmpe alene.

Slaa en Mand ihjel, hvis han fortjener det, men gør det saadan, at hans Efterladte kan sige: Det skete paa en reel og fair Maade.

Men Lybækkerne handlede ikke fair. Tysken har i det hele aldrig handlet fair over for Danmark og mindst af alt over for Bornholmerne.

Det er nu mange Aar siden, men naturligvis lige sørgeligt.

Vi spiste alligevel vore Pølser, trods Sorgen over det nationale Nederlag og fortsatte med en let og behagelig svalende Brise i Ryggen forbi Sose-Odde mod Pedersker og Poulsker, kønne gamle Kirker, lidt inde i Landet, højt liggende og med storslaaet Udsigt til Almindingen, Rytterknægten og Kongemindet, hvorom senere.

Til stor Fryd for Jørgen standsede vi ved Læsaen. Det er Øens største Aa, der bl. a. er bemærkelsesværdig paa Grund af de grønne Skiferlag, som den skærer sig igennem, og som er søgt af Geologer paa Grund af talløse Forsteninger (Hypolythus). Ved dens Udløb hæver Fiskerne den Dag i Dag nogle fodboldstore Stenboller op, som indeholder de saakaldte »bornholmske Diamanter«. Det er smukke, klare Krystaller, der i tidligere Tid brugtes til Smykker.

Det lykkedes mig for et Par Kroner at købe nogle Stykker, og Drengene venter sig Skolens Paaskønnelse, naar de indlemmes i dens Samling.

Kønne er de — altsaa Diamanterne.

Alle Bornholms Kirker er rigt forsynede med Runesten og andre gammeldags og historiske Indretninger. Hedenskab og Kristendom ligger klods op ad hinanden som Tro og Overtro. Det skaber en egen Mystik, en egen Atmosfære.

Iøvrigt er Øen de store Modsætningers Ø. Og netop derfor er denne Ø saa besnærende og indtagende.

I Pedersker (Tornegaard) boede i fjerne Tider (1450?) en Bonde, der hed Bonavedde (Bondevætte). Han var synsk, da hans Mor var en Havfrue, et Væsen, der ligesom Gejrfuglen synes at være uddød. Faderen var slet og ret Bonde. Maaske har Moderen været »Havfrue« (hun er kommet fra Havet), d. v. s. hun har været en Kvinde, der har været ombord paa en inddrevet Skude, som er forlist Hvem ved, hvad der er sket? Kom en Kvinde ind fra Havet, blev hun jo let til en Havfrue ikke?

Men Drengen blev altsaa ikke helt almindelig.

Han kunde forjage Trolde. Og dem var der dengang mange af, Puslinger og Underjordiske.

Der gaar talrige Frasagn om ham.

I Pers Kirke opbevaredes bl. a. et Bæger af Kobber paa høj Fod og med Helgenfigurer og spidst opløbende Laag. Det var taget af ham fra Bakkefolket.

Det forsvandt 1880 under Kirkens Ombygning — formentlig taget tilbage af de smaa Underjordiske.

Hvis jeg var istand til at forstaa Bornholmsk, naar Bøndernes Tunge løber løbsk, vilde jeg rimeligvis kunne fortælle meget herom. Men det *kan* jeg altsaa ikke. Men Bonavedde og hans Bedrifter giver Almuen Stof til mange Historier i de lange Vinteraftener, naar Radioen er lukket for Torsdagskoncerter og andre muntre Udsendelser.

De Underjordiskes Leder var »Underjordskongen«, »Ellekongen« eller »Ellestikkeren«, d. v. s. Odin. Underjordskongens Folk tillader inden Fjender at betræde »Landet«, og Kongen finder sig ikke i, at nogen virkelig Konge bliver mere end 3 Døgn paa Øen.

Det er livsfarligt.

Men en Kronprins og en Kronprinsesse kan godt blive længere.

Eggen fra Sose og syd om Dueodde op til Svaneke er berømt eller snarere berygtet for mangt og meget i Fortiden.

Det maa understreges, at det kun gælder Fortiden.

Fyrvæsenet *var* ikke fremragende i de gamle Dage, og Strandinger var saa hyppige som Lus i Datidens Sengepelsværk.

Man *levede* af Strandinger.

Befolkningen var Fiskere og fattige, men gudfrygtige Mennesker, der selv paa det alvorligste og grummeste blev udsuget af Konge, Jarl, Bisp, Foged og Landets Fjender paa alle tænkelige Maader. Og Moralen var derfor i et andet Plan end nu.

Det gjaldt Livet.

Det var derfor en naturlig og forstaaelig Reaktion, naar man søgte sine Indtægter suppleret ad ualmindelig Vej, og Besætningen paa et strandet Skib var derfor prisgivet Befolkningens Naade. Jfr. Peder Paars: — Hver lever christelig og nærer sig af Vrag

Selv om Turister ofte er udsat for en lignende Behandling mange andre Steder — naturligvis ikke i Danmark, men i andre Lande — maa det navnlig siges om Bornholms indfødte Befolkning, at den anvender et meget moderat System.

Jeg har sjældent rejst billigere end her, Mælk er f. Eks. meget billigere end i København. Det samme gælder Kød og Fjerkræ. Grøntsager derimod er dyrere. Men hvorfor skal alt være helt ideelt paa denne ellers helt igennem ideale Ø?

Mellem Pedersker og Poulsker forlod vi Hovedvejen og lagde Cykler og Oppakning i Skovbrynet for at opspore og besigtige »Ringborg«.

Vi fulgte den ørred- og forelrige Øleaa, der kommer fra en Sø eller snarere et stort lavvandet Kær inde i Landet, Ølene. Det er et bedaarende Sted, kun lidt søgt af Turister. En smuk og smilende Vej, besværlig som bare Pokker. Men omsider, da vi havde opgivet Haabet om at finde Borgen, opdagede vi, at vi stod midt i den.

»Borgen« (c. 550), der ligger paa det berømte Bakkedrag »Rispebjerg«, som bestaar af Lerskifer, er kun en mægtig Jordvold (80 × 50 m).

Her — og netop her skal der have været smækfuldt af Trolde og Kæmper, Puslinger og Underjordiske paa trebenede Heste — og »Rødhætter«, d. v. s. underjordiske Soldater, Bakketrold og Gengangere.

Stedet er saa bedaarende, at man maa tilgive dem, at de har foretrukket det.

Vi saa ingen, slet ingen af dem Men derfor *kan* der jo godt have været nogen. Mange endda. Vi er jo kun Mennesker.

Og vi lagde os paa vore Maver i Græsset mellem hvid Kørvel, Forglemmigej og Storkenæb og gav os til at studere Kortet.

Det gav et Chok i os, da en ældre Bonde, der for den Sags Skyld godt kunde være Efterkommer af Bonavedde eller af Storbonden Jens Albertsen paa Skræddergaarden i Pedersker, som var Anfører en Tid paa sin Hest »Kutterbrig« — dukkede lydløst op bag os. Selv Pjok havde ikke observeret ham og nøjedes nu med indladende at snuse til hans Træsko.

Han stod lidt og betragtede os, som var vi Naturfænomener. Efter nogen Tids Tavshed tog han let til Luen og sagde:

— E ded Borrinjholm? Han pegede paa Kortet.

Ja, det var det da.

Han lagde Hovedet lidt paa skraa og Fingeren paa Næsen: — Ja-e ... ded e der injen Tvil om kom det endelig.

Han knækkede besværligt ned ved Siden af os og granskede Kortets Mærkværdigheder.

— Ja-e ... jâ synes æjla Resten fortabte sig i en Hovedrysten.

En krum snavset Pegefinger fandt efter nogen tøvende Søgen Poulsker og ragede rundt deromkring. Fingeren hjalp øjensynlig vældigt paa Forstaaelsen af Lokaliteterne.

— Her bor De vel, spurgte jeg aandrigt.

— Ded tykkjes maj, mumlede den gamle ded e nok mâulit

Jeg forsøgte mig igen: — Kender De noget til Bonavedde ham De ved nok? Her har han jo holdt til med alle de Underjordiske

— Bonavedde det lød som en Tilbedelse: — Unjersfolk e nåd Pagastøj, der kanj skava saj om frå en Sjik-kelse te en anjen Bonavedde hæ

Han rejste sig stift og besværligt. Det knirkede i de gamle, gigtsvage Knæ. Øjnene havde vanskeligt ved at slippe Kortet, og med et lille Nap op til Huen sjokkede han af igen. En ejendommelig Skikkelse, men interesseret og selvsikker trods Alder og Gigt.

Vi havde faaet Øje paa Fyret ved Dueodde. Det høje Fyr. Der er to, ogsaa et nede ved Klitterne.

Klitterne

Vi traadte i Pedalerne for at naa til Dueodde og dens berømte Klitter.

Dueodde var — ja hele Bornholms Sydkyst — et Sted, hvor Vrag og Skibe uden Ror havnede ... for evigt. Kilometerlange Sandrev under Havfladen satte Skibene, Handelskibe og Krigsskibe paa Grund i Storm og Taage, om Natten ofte vildledt af Befolkningens falske Blus. Og de sendte deres Ladning ind til den ventende Befolkning. Ogsaa et Levebrød. Der regnedes med det, og de dagældende Skatteansættelser havde formodentlig en Rubrik, der hed »Vrag o. l.«.

Ja, saadan var det i gamle Dage.

Nutildags er de, der havner ved Dueodde, bedre hjulpet. Det er simpelthen et Paradis og et Paradis *uden* Slinger.

Vi saa altsaa Fyret, der som en overnaturlig Asparges stak op af Horizonten. Og Vejen dertil forekom os uendelig, da vi først havde set Maalet.

Drengene kunde dog ikke nære sig og gjorde en Razzia ind over Markerne efter Sommerfugle (Jørgen mumlede det latinske Navn paa Offeret), og mens jeg skyndede paa dem for at komme videre, gjorde Pjok fortvivlede Forsøg paa at skræmme en Ko, der lod sig lokke til at gøre Front — rød Front — imod den med sænkede Horn. At den gad tage Notits af en bjæffende Hund.

Omsider fik jeg Samling paa mine Undersaatter og vi kørte videre.

Den poppelrandede Vej svingede hen forbi Fyret, et pænt Fyr, et af de længste, pæneste og mest imponerende Fyr, jeg har set. Som Landkrabbe kan jeg kun bedømme det monumentalt og malerisk — ikke fagligt. Men Søfolk skal være glade for det og vel ogsaa Søassuranceselskaberne og deres Aktionærer. Alt ialt et Fyr, der sammen med det mindre Fyr og Sirenen gør Gavn for de udlagte Penge.

En landlig Skønhed (en Pibel) paa ca. 7 Aar fik Fingren ud af Munden og viste os Vej til en Kiosk, der repræsenterede det lokale Posthus, med Postkort, Postkasse og Frimærker. For at naa derned cyklede vi op og ned ad en vel-

voksen Imitation af en Rutchebane og havnede i Strandklitterne ved et fuldrigget Skib i Jolleformat. Jollen var drevet i Land en Uvejrnat og laa nu pyntet som et Minde.

Kilometerlange Klitter af det fineste hvide Sand bræmmer Kysten og strækker sig i stivnede Bølger ind i Landet.

I gamle Dage, da man i Danmark havde det saakaldte Kancelli (nu Ministerierne) og strøede Sand paa de haandskrevne Dokumenter for at faa Blækket til at tørre, hentede man Skibsladninger Sand herfra, fordi det var det fineste Sand i det ganske Land. Og det er det endnu. Det er som Mel, hvidt og blændende. Men unægtelig er Fyldepenne mere bekvem end Gaasefjeren og Sandet.

Dette Sand var i gamle Dage til Sorg og til Glæde.

Til *Sorg*, fordi Fygningerne lavede Ravage paa Marker og Agre, før de spæde Straa kom op.

Til *Glæde*, fordi de fede og lerede Jorder omskabtes til let god Jord, velegnet for visse Kornsorter og Grøntsager, og fordi det senere blev ideelt for Sommergæster at sole de trætte, maddikeblege Lemmer i denne skønne og betagende dejlige Ørk.

Jeg vilde sørge for, at kun Mennesker med Sans for Skønhed og denne Naturs Dejlighed faar Adgang til dette

Eden. Mange andre Badestrande er indtagende og flade som Lidoen, Miami eller Fanøs, klitkransede og bølgeslagsbe-naadede. Men her er simpelthen himmelsk herligt.

Saavidt jeg ved, er de lokale Kommuner »tørlagt«, og det er derfor for Tiden umuligt at bygge et rentabelt Badehotel. Men skal man se Sagen fra Afholdsfolkenes Side, maa jeg erkende, at det maaske dog er det bedste, at denne Kant af Himmerig er fri for Jazz, Jitterbug, Smoking og Rober, her hvor Telefonen kun kendes af Navn for de allerfleste og er lige saa sjælden som en Giraf paa et Hofbal.

— — — Klitter. Ved De for Resten, hvad en Klit er? Det er en Kæmpedyngge tørt Havsand, der er taarnet op indtil 7. Sals Højde. I Sol en glohed Bagerovn, — tottet med stikkende og prikkende Marehalm og Hjelm, hvis fine Spidser fejer Cirkler i Sandets Overflade.

Vi var blevet lidt matte i Sokkerne efter denne Tur og søgte et Sted, hvor vi kunde slaa Teltet op — for første Gang.

Under Fyrretræerne i Skovbrynet, hvor der duftede af Ozon, med Udsigt over lave Klitter og Havets levende Rækker af rullende Bølgekamme, der skinnede og blinkede i Sollyset, lykkedes det Jørgen og Mogens assisteret af Pjok, som de stadig faldt over, efter adskillige forgæves Forsøg at faa Teltet rejst, som det skulde. Det var et dejligt Telt, svært og rummeligt. Men det tog uforskammet lang Tid at faa Form over det. Snart lignede det et gammelt Øg, hulrygget og ludende, snart en kæntret Faldskærm med skæve og slatne Sider.

Under Arbejdet prøvede jeg at haane dem for at ægge deres Arbejdslyst. Det er gammeltestamentligt usikkert at bygge paa Sand, og jeg maatte derfor trods alt beundre Enderesultatet.

Vi tog Teltet i Besiddelse og installerede os og lod Cyklerne staa kærligt lænede op ad de lave forblæste Fyrretræer, ulaasede som i Frode Fredegods Tid, da Cyklelaasen endnu ikke var opfundet.

Over os glødede en koboltblaa Himmel med lette Fjer-skyer og over de side Enge legede Sommerfugle og andre vingede Insekter til Akkompagnement af Havets Duren.

Sommer ...

Rigtig Sommer og Ferie.

Efter denne Cykletur trængte jeg mest af alt til en kold Pilsner, men gad ikke henvende mig paa den lokale Sommer-restaurant, hvor Salep med Hindbærsaft var Højdepunktet af Fraadseri. Derfor maatte Lommelærken, der var af Soldaterlærketypen, og som var godt fyldt med god dansk Snaps, træde i Funktion.

Den blev fugtet og afgav kort efter blandet med Sodavand, som Drengene hentede, samtidig med at de selv sikrede sig et Par Citronvand, en kold og lækende Drik, der satte mig i godt Humør. Men en Pilsner havde nu været Nummer 1.

Mens jeg laa og stirrede op i Teltets Loft, kom jeg til at tænke paa de Tider, da Bornholmeren betragtede Brændevinen som Medicin og tillige som en vigtig Livsformødenhed, som det var gængs Tankegang overalt paa den Tid.

Brændevin og Honning og Mjød til deres Sild og Søbe. En Husvalse for Sjæl og Legeme, der vendte Tanken løftet op i et højere Plan imod Guderne og Valhal, hvor der spistes Flæsk af Særimmer og festedes bravt med Drikkevarer.

Odin har formodentlig været Brygger i Odense, gift med en Datter af den lokale Slagteridirektør. Og om 5000 Aar hedder de nordiske Guder vel saadan noget som Carl(sberg), Hafn(ia), Tub(org), Beauv(ais) og Stef(fensen) m. v., medens Gudinderne har Navne afledet af Virksomheder, som fremragende Kvinder har sat deres Præg paa.

Man lever ellers godt paa Bornholm. Det er ikke bare

røgede Sild, man faar. Men den røgede Sild er naturligvis langt bedre end andre Steder, ikke mindst fordi den er frisk »fra Røgen«.

Efter gammel Vedtægt fra Hanseaternes Tid er Sildefiskeriet fra 24. August til 9. Oktober. Guld er tjent og tabt paa Sildefiskeriet, og Sild og Korn var Bornholmernes Hovedindtægtskilde i Tusinder af Aar. Siden er der jo kommet saa meget andet til.

Humøret var fint.

Drengene havde slaaet sig til Taals med Restaurationens lunkne Citronvand, og min Snadde snorkede kun lidt. Det er *herligt* at have Ferie ...

Vi kom i Snak med Overfyrrpasseren paa det lille Fyr, som vi senere besøgte, og han fortalte os meget om Egnen. Der kom mange Folk for at se Fyret, og han og hans Kone var meget gæstfri.

Paa Vejen op i Fyret fortalte han bl. a. om en Bondekone, der havde faaet Besøg af tre muntre, men ret næbbede Københavnerne, der en Morgen var kommet ind til hende og havde bedt om Kaffe.

— Sidden ner ... varren så goa, havde hun sagt.

Nu havde hun jo ikke Restauration, men hun gik ind paa Spøgen og sagde, at det kunde de da godt faa.

— Men De maa ikke komme Snavs i Kaffen, raabte den

ene af Ynglingene efter hende, da hun gik ud i Køkkenet, mens de andre fnisede højlydt.

Mens de gjorde sig det mageligt inde i den lavloftede, pilrene Stue, stod hun og tænkte over Sagen, indtil Kaffe-
vandet blev varmt. Og da Kaffen blev serveret, stod der en lille Tallerken med Sandkage og en med dampende *Komøg* med en Ske i.

Da de unge Mennesker noget desorienterede ønskede Forklaring paa den sære Anretning, svarede hun mundrapt, at eftersom de havde ønsket Kaffen uden Snavs i, havde hun serveret det særskilt. Saa kunde de selv tage saa meget, som de nu var vant til.

Det maa siges til Gæsternes Ros, at de fik sig et billigt Grin og betalte rigeligt for Maaltidet.

Der er Humør i de Bornholmere, og de er lige saa gæstfri som Jyderne. Og det vil sige noget.

Det stor Hav vækker Følelser hos os Kontormennesker, der ellers ligger i Slummer. Følelserne altsaa.

Som Dreng gik jeg som andre Drengene ofte og rodede i Rendestenen og byggede Volde og Dæmninger, naar det havde regnet paa Villavejen.

En Nabodreng, som jeg dengang holdt umaadelig meget af, rimeligvis fordi jeg kunde tæve ham (han er nu i Generalstaben), plejede at abe mig efter og lavede altid bedre og mere effektive Dæmninger. Han var i den Retning lidt af et Ideal for mig, fordi han havde disse Vandbygningsevner. Jeg misundte ham. Saadan er Verden. Nu skulde han have set mig i en livsalig Time gaa og grave en Rende fra en Strandsø ud til Havet med en Stump Brædt.

Kender De egentlig noget herligere end at føle sig som Barn igen? Jeg behøver blot at minde Dem om Legetøjs-
tog og Skinner i Juledagene, naar Alverden, selv kæmpende Hære bliver sentimentale og som Børn paa ny. Da er det altsaa Far, der leger med Toget, ikke Drengene, de er mere blaserte.

Men at lege med Sand og Vand ved Stranden er meget billigere og meget sjovere. Det er blot kedeligt, at der er noget, der hedder Maaltider, der skal passes, og at Dagen

faar saa hastigt Ende. I saadanne Timer er jeg helt lykkelig og intet i Verden er mig mere ligegyldigt end Omverdenen. Jeg er ikke i Stand til at grade mine Drenges Tanker, om *hvad* jeg lavede ved Stranden ved Dueodde, men vil oprigtigt haabe, at de engang maa forstaa det og finde den samme fuldkomne Lykke som jeg.

Bølgerne rullede og slettede flere Timers Arbejde ud, men efter Flod kommer Ebbe, og man kan trøstigt begynde forfra igen.

Symbolisk for Verdenshistorien og Generationernes Liv.

Og skønt Dreng helt igennem, var jeg dog blot en voksen Mand, der havde Ferie og hvilede. Alene de Timer var Rejsen værd.

Mens jeg gik og rodede her, kom jeg til at tænke paa vore Forfædre. De havde det egentlig langt bedre end vi i visse Retninger. Ganske vist gik de i evig Angst for Guderne, for Sot og alskens Pest, for Bjørn og Ulv, for Fjender, Sult og Kulde.

Men alligevel: Vi bærer Angst i os for et hærgende Skattevæsen, for Husleje, der synes at forfalde hver anden Dag, for Ansvar for alt imellem Himmel og Jord, for Biler, den Satans Telefon, som dog ikke kan undværes, for Klaffer (fra Ven og Fjende), for Pressen med sin engang ud-

skudte Kugle, som aldrig — trods alle Dementier — kan hentes hjem igen, for Fedme, — dette Mareridt for utalte Tusinder — for Søvnløshed, der er baade Debtors og Kreditors Privilegium ... de ubetalte Regningers skarpe Æg, der er vendt baade mod den, der skal betale, og den, der frygter for, at de ikke bliver betalt.

Vi har ca. 14 Dage fri om Sommeren.

Forfædrene havde *altid* fri og arbejdede kun, naar de var tvunget til det for at faa Mad. Naturligvis var der Slaverne, Krigsfangerne, ja ...

Som om vi ikke ogsaa alle er Slaver af et eller andet.

Og selv den senere Middelalder, Riddertiden, der var fuld af Romantik og en vis Elegance, har ikke været det, vi gaar og tror. Den har været uromantisk og svinagtig. Thi Historien er en Endevenden af Sandheden og disse fine Riddere har haft sorte Negle. Hvordan kunde det være andet? Nej. Historien er fortegnet. I de gode gamle Dage hedder det ... Det har været en forbandet, uhygiejnisk, uhyggelig, mørk, nøgtern og bundrealistisk Tid. Ja ... deres Østers var bedre, hvilket ikke var saa svært. Men dermed er ogsaa alt sagt. Det var en Jerntid, en Møgtid ... Maa jeg saa bede om vor Verdenskrigsopfindelsesstrejkekommunist- og Sovjettid. Den har Komfort og Service midt i al Hurlumhejen. Og saa følger vi fra Time til Time Moder Jords forskellige dødelige Sygdomme og Krampe gennem Radio, Fjernsyn og Presse.

Og dog: I Ferien er det dejligt at undvære al denne moderne Teknik. Det er dejligt at være Dreng og Moa igen. Stenaldermennesker. Urdyr. I Kontakt med Naturen, hvorefter vi kommer, og hvortil vi uvægerligt gaar ...

Jeg glemte at fortælle, at Klitterne ved Dueodde paa sine Steder er 10—15 Meter høje. Jeg har det fra Salmonsens Konversationsleksikon, der for Resten har bragt mine Begreber om den ædle Regnekunst og om Geometrien i en noget vaklende Tilstand.

Om Bornholm staar der bl. a.: »Den største Halvdel af Øen, nemlig den nordlige, nordøstlige og midterste Del er et Gnejs-Granit Plateau ...«

Det minder mig om den Maade, hvorpaa Drengene »halverer« Kager o. lign., naar de skal dele.

(I samme udmærkede Leksikon fandt jeg en Dag under »Instinkt« følgende Mundfuld: ... derved forstaas ogsaa et velkendt Fænomen, til hvis Forklaring man hidtil kun har kunnet opstille Gisninger, nemlig Vanskeligheden ved at faa visse Dyr, for Eks. Elefanter og forskellige af vore hjemlige Skovfugle til at parre sig i Fangenskab«.

Jeg tror at kunne forstaa Vanskeligheden.)

Jørgen gjorde en morsom Opdagelse, da vi var kommet i Orden i Teltet.

Han vilde give en Plade paa Grammofonen, som han uden Kny havde slæbt med den ganske Vej. Hans Ansigt var et Studium værd. Og jeg antager, at en stor Kunstner, en Leonardo, der har Giocondasmilet paa sin Samvittighed, kunde have faaet noget pragtfuldt ud af det. Han — Jørgen — havde glemt at tage Plader med til »Karrusellen«.

Dueodde er et gudbenaadet Sted i talrige Retninger. Men Grammofonplader findes ikke til Salgs der. Man strækker sig kun til visse andre Fornødenheder, som for Eks. Postkort, Bananer (naar der er no'n), Negerkys — og Tobak.

Men Jørgen er trods alt en glad Sjæl.

Han kvalte et dybt Suk og slog sig til Taals med Bevidstheden om, at saa slap han for at slæbe Grammofonen videre.

Den maatte sendes tilbage.

Begge Drengene var dog faamælte i over et Kvarter, noget der ikke er sket saa længe, jeg har kendt dem, bortset fra Tavshed efter en Endefuld eller lignende nogenlunde regelmæssigt tilbagevendende nerveberoligende Hændelser.

Vi fik foreløbig Grammofonen anbragt hos Overfyrrpasseren.

Eggen er rig paa Sommerfugle. Og jeg maatte afgive et højtideligt Løfte om, at vi maatte blive der om Natten, da Drengene gerne vilde »smøre« og »sukkerlokke«, tekniske Udtryk for at fange Natsværmere ved Paasmøring paa Træstammer og lign. med sødt og klæbrigt Stads (Sirup og Blommesaft), som Dyrene drikker sig fulde i og saa kan fanges uden Ubehageligheder for nogen af Parterne, bortset fra de vingede Væseners dødelige Afgang. Men den sker altsaa i en salig Rus.

I det lille Fyr traf vi vor Overfyrpasser og hans Familie, der boede der.

Vi kom hurtigt paa Talefod paa Grund af Drengenes Interesse for Sommerfugle, og han viste os en pragtfuld Samling, der var indhøstet paa alle Aarstider og alle Tider af Døgnet og »sat op« med største Omhu efter de bedste bi-skoppelige Forbilleder.

Det var en stor Oplevelse for Drengene. Og vi fik for første Gang bekræftet, at Bornholmerne slet ikke er de vanskeligt tilgængelige Gemytter (undskyld Ordet: Sind), som man gerne vil gøre dem til.

Talrige Gange siden har vi nydt godt af denne Bornholmerfamilies Gæstfrihed, idet vi prøvede paa ikke at glemme de gamle vise Ord: — en Dag: Gæst, to Dage: Byrde, tre Dage: Plage ...

Naar vi nu engang fortroligt taler om dette Bornholmerpanser, den haarde Glasmur, der skal ligge omkring en Bornholmers Sjæleliv (for os Ikke-Bornholmere), maa jeg indrømme, at der jo er noget om den.

Det bornholmske Folk er af en egen Hu og maa tages med Lempe, som man siger.

Det er troligt nok.

Et kan gøre denne Øbo, som man kommer til at elske og beundre, vred: han kan blive saa flintrende gal i Hovedet, naar han sammenligner ham eller hans Sprog med Svensken.

Ligesom vi i det øvrige Danmark gennem Aarhundreder har betragtet Tysken som Arvefjenden, betragter specielt Bornholmeren Svensken som sin Arvefjende.

Man har vel ogsaa historisk set haft god og rimelig Grund til det.

— »Svineslagtingen«, Oprøret i 1658, der bragte Bornholm endeligt til Danmark, som en Gave til Kong Frederik den Tredje, efter en omtumlet og forfærdelig Tid, hvor Øen var under skiftende og haardhændede Herrer, var en ret ublodig Handling, der kun kostede faa Menneskeliv.

Den tóg sin Begyndelse i Hasle (hvor der er en Mindesten), og endte i Rønne med Svenskeren Printzenskölds Drab.

Det var kun en naturlig Reaktion overfor det utaalelige Aag.

Paa den anden Side maa man beundre Bornholmernes Kærlighed til Danmark og den ufattelige Taalmodighed, hvormed han bær Skuffelsen over Moderlandets ofte noget tyndslidte Holden-Løfter.

Men for Eks. Røboerne kæmpede med Knudskerboerne, og Vestermarieboerne med Øster Larskerne ... Bornholmerne hævder — om det er fuldt Alvor eller en behagelig Spøg ved jeg ikke — at Bornholm havde været svensk, hvis de ikke til enhver Tid, naar det kneb — og det var ofte — havde faaet Hjælp fra de »Underjordiske«.

Det er den rene Hedenskab og Overtro — men ligesuldt værd at tænke over.

Og Bornholms Historie viser tillige en evig og stædig Kamp om den udyrkede Jord i Almindingen og andre Steder, — en Kamp, der bedre end meget andet viser Bornholmernes Energi og Udholdenhed.

Medens Pjok var travlt optaget af at jage efter Harer uden at opnaa andet end at plumpe i et Kær og faa en vaad Pels, granskede vi over en Kop god Kaffe i Fyrmesterboligen Kortet over Egnen.

Drengene var beskæftiget med at faa Nettene i Orden og fik Blommesaft m. m. til Smøring paa Fyrretræerne.

Da Mørket faldt paa, tændte de deres Lommelygter og gik i Gang med Arbejdet sammen med Overfyrpasseren, der havde fri.

Jeg var selvfølgelig klar over, at det betød: Sent i Seng. Trætte Dagen efter. Men paa den anden Side: Det var *Ferie*. Og jeg havde heller ikke selv Lyst til at gaa i Knurreposen.

Inden Fyrene blev tændt, fik vi Lov til igen at komme op i det lille Fyr. Der er jo altid noget at se i eller fra disse Fakler.

Hele Kavalkaden travede derfor op, og vi nød Udsigten over Landskabet og Havet.

Set heroppe fra minder Landskabet nedenunder og rundt omkring om Sahara. Bølger af Sand. Stivnede og øde. Men dragende og vidunderlige.

Vejret var mildt og stille. Himlen hist og her let over-

trukket, nu det var Aften. Helt rigtigt Vejrr til Sommerfuglefangst.

Det viste sig da ogsaa, at de medbragte Cyankaliumglas var fulde af »gode Dyr«, da Jægerne sent vendte hjem.

Drengene var trods Søvnighed henrykte.

Deres tidligere ganske lille Samling af Sommerfugle er siden blevet meget betydelig. Og de ofrer baade Systematik og Omhu paa Sagen.

Bornholm er meget søgt af Malere, altsaa Kunstmalere..

De har jo saa at sige ogsaa overalt de herligste Motiver og alene det, at der her paa Øen er Klipper, rigtig vaskeægte Klipper, gør den til noget ganske særligt indtagende og motivmæssigt set sjældent for en Kunstner.

Det morede mig at se en kendt Kunstmaler som en anden van Gogh — det var i Allinge — staa og male ... sit Plankeværk.

Kanske bliver det engang omhyggeligt parteret og solgt til Toppris. Kan De ikke i Tankerne forestille Dem Gros-serer X vise sine kostbare Malerier frem ved Kaffen og Kognaken og bl. a. med Stolthed pege paa en Stakittremme, smukt ophængt over Sofaen: — Der er saamænd en ægte Sørensen ... den var dyr ...

Og Havaneseren faar en Omdrejning.

Ikke alt, der males paa Bornholm er Kunst. Men de fleste Malerier herfra har dog den uomtvistelige Fordel, at man oftest kan se, hvad der er op, og hvad der er ned.

Ogsaa paa denne Egn er Overtroen endnu stærk, og det var maaske netop her, at den før omtalte Havfrue (Vætte) traf Bonden, der skal være Stamfader til alle Bornholmere.

Disse Øboer hedder jo desuden næsten alle det samme. Bortset fra at en Del hedder Dam, Sonne, Grønbech, Anker og Marcher, kan man med en temmelig ringe Fejlprocent roligt hilse paa en Bornholmer med et: Goddag Hr. Kofod. — Blot varieres Stavemaaden: Koefod, Koefod, Kofoed, Kofod o. s. v.

Bonavedde har afgjort heddet Kofod til Efternavn eller Koefod, der skal være den fineste Form.

Den berømteste af alle Koefoeder var Kaptajn Jens Pedersen Koefod i Øster Marie (Maglegaard), der var Med-

ophavsmand til Svineslagtningen og tilmed havde 12 Dreng og 12 Piger.

Og saa er der endda ingen *Storke* paa Bornholm.

Det har slaaet mig Gang paa Gang, at Bornholm er Paradoxernes Ø. For Eksempel findes det bedste Ekko aldeles ikke i Ekkodalen, men ved en Skovridergaard i Nærheden, og det kan konkurrere med det bedste af de berømte Mark Twainske Ekkoer.

Borgruinen Lilleborg er næst Hammershus den største Borg paa Øen — eller rettere har været det. Ringborg er slet ikke ringe af et Voldsted at være. Gamleborg er yngre end Lilleborg og Ny Kirke (Nyker — alle Helgens) med det spaantækte Tag er den ældste af Rundkirkerne. Den fik dog vistnok sit Navn, fordi den repræsenterede en ny Form paa Kirkebygninger.

Natten sænkede sig over Teltet og dets fire Beboere. Nattergalen, der her bærer det velklingende Navn »Fjælstaunin«, slog sine Vidundertriller, saa skønt som overalt paa Øen.

Som nævnt findes Storke ikke paa Bornholm, ej heller Maar, ej heller Grævling, Muldvarp, Ilder eller Grosserer. Men jeg savnede ingen af alle disse Væsener.

I disse Egne er Bordpladerne ofte af Sten. Det gør det naturligvis ikke lettere at være Flyttemand, men til Gengæld flytter Folk ikke saa meget her.

Man ser endnu rundt om paa Gaardene Tintøj, men ikke ret meget gammelt Sølv. Det er enten stjaalet af Fjenden i fordums Dage, afgivet i Skat til Fogden eller nedgravet i Krigstid og ikke siden fundet, fordi Ejeren, der nedgrov det, er blevet lovligt forhindret.

Dette gælder sikkert for hele Øen. Det var naturligvis kun de mest velhavende, der havde Sølvtøj og navnlig de vægtige Stobe.

Kirkerne havde Sølvtøj: Kirkesølvet, der brugtes under Nadveren.

Det bragtes først i Sikkerhed, naar Fjenden viste sig under Øen. Men Kirkerne blev ikke sparet mere end de private. Hvad Tid og Nød, Vold og Ran har sparet, har bjærg-

somme Opkøbere paa snedig Vis siden gjort svært Indhug i. Utilgiveligt.

Spisegrejerne var i gamle Dage hos Almuen en Hornske, hvormed der langedes til Fadet, og en Kniv. Ingen Gaffel. Det er jo ogsaa en ret ny Opfindelse. Men Kniven var Hvermands Eje, og da ogsaa Kvindens Nødvendighedsredskab, der aldrig forlod sin Ejermænd. Det hedder, at den »Dreng«, der ikke havde Kniv, havde enhver Lov at slaa.

Karakteristisk for Knapheden paa Mad og rigelig Føde er denne Udtalelse, der er autentisk: Ved et Gravøl sagde Enkemanden til Børnene: Spis kun Børn, det er ikke hver Dag Mor dør. En nøgtern og tragisk Tale, der jo maa ses paa Baggrund af daglig Nød og Trang. Kun ved Højtider spiste man sig rigtig mæt, og ingen tænkte paa dette med 5 kg for meget Fedt paa Sidebenene, Kur, Diæt og Afmagring. Den kom nok af sig selv.

Ved Dueodde er der ved at blomstre et Badested frem.

I Fyrreskovens Bryn med en vidunderlig Udsigt over lave Klitter og Hav gror Sommerhusene frem. Ved at se paa disse enkle og praktiske Smaahuse maa man uvilkaarlig drage en mærkelig Sammenligning med Paladserne ved Sjællands Kyster. Og dog vil jeg aldrig vakle i mit Valg, dersom det er mellem Bornholms prunkløse Strandbebyggelse og for Eks. Nordsjællands Rigmandsboliger. Valget er let, og mit Sommerhus skal ligge ved Dueodde.

Den næste Morgen vaagnede jeg tidligt. Naar man bliver ældre, sover man let og trænger til mindre Søvn. Drengene snorkede om Kap med Pjok, der knurrede let i Søvn, muligvis paa Jagt efter Drømmeharer eller den sagnomspundne bornholmske Eventyrhund Nobbess. Der findes talrige Eventyr om denne Hund, der spiller samme Rolle paa Bornholm som Dovregubben i Norge og Puk i England.

Jeg gik i Pyjamas ned i Klitten og tog, iført Badebukser, et Bad i de kølige Bølger. Jeg havde hørt sige, at Vandet var bedst om Natten, men med de Erfaringer, jeg efterhaanden har høstet med Hensyn til efterfølgende ubehagelige Forkølelser, maa jeg fraraade den Slags Ekcesser, hvis der ikke staar en varm Romtoddy og venter paa Vikingen.

Efter Badet tog jeg en Løbetur langs den flade Strand og fik Varme i Kroppen og Søvnens jaget ud af Hjernen.

Paa Vejen op gennem Klitterne gik jeg et Stykke gennem Lyng og spejdede efter Hugorme. Det kunde jeg have sparet mig. Senere fik jeg at vide fra mange Sider, at dette ubehagelige Kryb overhovedet aldrig er set paa disse Kanter. Det er godt og betryggende at vide, thi i dette Paradis kunde man jo godt tænke sig en Slange. Men de kan ikke trives her. Det er for tørt.

Jeg fik Ungerne og Hunden purret ud og gav dem Ordre til at gaa i Vandet, svulmende af Overmod, nu jeg selv havde været Turen.

De sjokkede søvnige og skuttende sig afsted, men kom hjem noget efter vaagne og veloplagte til Dagens Virke.

Alle Byer burde selvfølgelig ligge ved Skov, Strand og navnlig Hav.

Vi stillede Sulten ved Bagervognen og drak Mælk til det velsmagende friske Brød. Smør og Brød købte vi til videre Fortærelse, og jeg nød min Morgensnadde, medens jeg sendte en venlig Tanke til min Kone ... Uden hendes Indfald havde vi ikke været her. Og jeg havde endnu været i Trædemøllen.

Mens vi tænkte paa at bryde op, kom en af Drengene fra Fyret og spurgte, om vi ikke vilde op og have varm Kaffe. Det var en herlig Idé.

Ved Kaffen — bitter som Døden, sort som Satan og hed som Helvede for at citere Abdallah — i det hyggelige Hjem, traf jeg en af mine gamle Skolekammerater, der var blevet Læge og som sammen med sin Kone laa i Telt ude i Plantagen. Efter at vi havde snakket »Skole« og fælles bekendte, spurgte jeg ham, om han havde mærket noget til Overtroen her.

— Jaja ... jeg er jo ikke Læge officielt herovre, kun Turist. Men jeg var inde for at købe nogle Æg paa en Gaard forleden, og Konen, jeg handlede med, fortalte mig i Samtalens Løb, at hun brændte baade Haar og Negle, naar hun havde klippet dem, »for at ikke en Heks skulde finde det og forgøre hende«.

Men Naturen her opfordrer til den Slags. Øen er fuld

af Huler og dunkle Kløfter, af Dysterhed nær ved de lyse Marker og en ufattelig Ensomhed midt i Skoven umiddelbart op ad Vej og Sti.

Det er trods Turister og Civilisation en Ø fuld af Smut-huller og Afkroge, hvor Fortids Tro og Overtro har bundfældet sig og stadig lever.

Gamle Skikke og gamle Sæder hviler dybt i Sjælene.

I gamle Dage var der ikke langt mellem Liv og Død. I Pestens, Sultens og Fattigdommens Tid, hvor Krigens Hærgen næsten uafbrudt som Bølger slog ind over Landet.

Det gav Overtro og Tro paa Varsler og Forgørelser, Hekse og Trolde, Jætter og Varulve, Underjordiske og Puslinger af alle Arter.

Og det lever den Dag i Dag. Jojo ... Bonaveddes Æt er stadig i Live. Da jeg sagde til Konen, at det var noget Bavl, og at hun hellere skulde lade være at tro paa saadan noget, svarede hun kort: Ok ... de ska inte saj saa sækkert ... og at hun ikke vilde rage uklar med Underjordsfolket ...

Men vi er vel trods vor moderne Indstilling ikke et Haar bedre: Nogle kan ikke lide at gaa under en Stige, et revnet Spéjl betyder syv Aars Ulykke, man maa ikke tage en Naal op om Mandagen eller begynde et alvorligt Arbejde samme Dag, man maa ikke sige Tak for en spids Ting, man bør gifte sig om Fredagen o. s. v.

Overtroen er ældre end Troen, ofte Rester af en ældre Tro, og den sidder langt dybere. Talrige er ogsaa de bornholmske Eventyr og Sagn.

Vi røg vore Piber sammen, mens de unge morede sig med at kaste Ring op om Flagstangsspidsen.

Da Kaffen var drukket, sagde vi endelig Farvel og paa Gensyn.

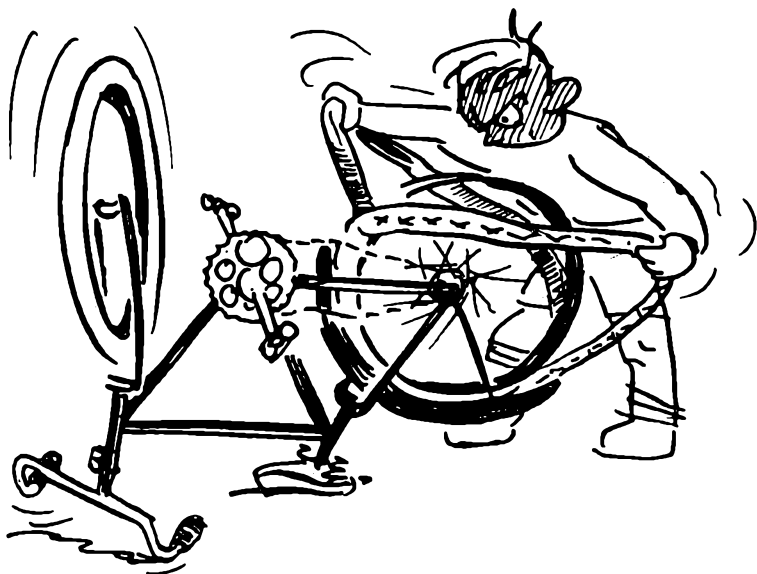
Dagen var allerede et godt Stykke henne, og den vilde sikkert blive lang for os.

Pjok var vanskelig at starte. Han havde tydelig nok mest Lyst til at blive liggende. Men Snuden var kold, og Halen logrede godt nok. Den var forædt. Eller maaske de Underjordiske havde »kastet søvne« paa den. Eller ogsaa var der sket det Mirakel, at den havde fanget et eller andet spiseligt, der løb langsommere end den. Men Mogens kom den til

Hjælp i dens Fordøjelsesbesværigheder. Hans Bagring var flad. Det skete jo øjensynlig af og til.

Jeg har ikke noget imod at punktere — Livet er fuldt af Modgang — og jeg lapper taalmodigt, selv om jeg har nok saa travlt. Men der kræves et meget stort Fond af Taalmod, naar Mogens lapper en Cykle.

Selv kunde jeg gøre det paa et Kvarter. Mogens er tre

Kvarter om det. Men af pædagogiske Grunde maa man lade ham selv om at udføre Akten.

Han vender rigtig nok Cyklen paa Højkant, saa den staar paa Sadel og Styr, men han vælger gerne et Sted, skævt og blødt, saa at Cyklen ustandselig krænger over paa Underlaget.

Det virker ikke fremmende paa Arbejdet.

Han prøver paa ved alle Midler, undtagen ligefrem Vold, at faa Kæden til at gaa af Tandhjulene, mens han vender Vrangen ud af Dækket. Og skønt han har ret korte Negle, lykkes det ham altid at brække et Par Stykker og at fylde Resten med sort.

Under Arbejdet har han en sjælden Evne til at trans-

portere alle de Rester af Olie og Snavs, der findes paa og i Omegnen af Cyklen over paa Hænder, Ansigt, Haar og Tøj. Og naar Slangen omsider er lappet, og han kæmper med at faa den anbragt indenfor Dækket, er der altid en genstridig Bule af Slangen, der bobler ud i Ballonformat, saa at vore stakkels tjavsede og flossede Nerver vibrerer i Trommeildstempo.

Naar saa endelig alt, hvad der hedder Slange, møjsommeligt er proppet ind, og Dækket anbragt paa Fælgen, og Slangen pumpet helt op, viser det sig gerne, at der har været flere Huller i Slangen.

Hele Processen maa derfor gentages.

Det er selvfølgelig en udmærket Taalmodighedsprøve. Og hans Viljestyrke og Stædighed bliver hærdet. Men alligevel.

En stor Del af hans Ungdom, der aldrig kommer igen, bliver anvendt paa denne Maade. Den kunde finde bedre Anvendelse.

Mogens har en særlig og iøjnefaldende Maade og Evne til altid at træde i Spinaten. Men det er han jo gudskelov ikke ene om.

Vi var nu klar til Start. Solen stod allerede højt paa Himlen og Pjok var ved at komme til Hægterne. Vi trak Cyklerne med Oppakning, Pjok og det hele ned gennem Klitterne til Stranden og sad op.

Der findes ikke bedre Cyklesti end en Strand. Og Stranden her er bedre end den bedste. Vi strøg paa faa Minutter til Snogebæk, et idyllisk og tiltalende Fiskerleje, der vel har mere Historie paa sin Bag end mange Købstæder, selv om den er ukendt.

Jeg fik Lyst til at spørge paa røget Aal eller dog røget Sild, hvorfor vi trak op gennem Lejet, og jeg kom i Snak med en vejrbidt Fisker, medens Drengene og Pjok gik paa Jagt efter Negerkys, en Form for Erotik, som jeg kan tillade, naar den holdes indenfor visse økonomiske Grænser. Jeg yder hertil et vist Normalbidrag.

Vi cyklede over Balka Strand, hvis Sand er mindre hvidt og fint end Dueoddes. Her er nok et vist Badeliv og en god

bred Strand, men ... her er efter min Mening for populært, for meget Landevej.

Vi svingede op gennem Skov mod Landevejen til Nexø, skønt der gaar en meget smukkere Vej langs Stranden med Lyng og vilde Blomster paa begge Sider.

Det var ligesom om Landet drog os indefter, og vi tog ad Vejens velanlagte Cyklesti, hvor Hasselbusk, Gyvel, Lyng og andre herligtduftende Blomster fryder Øjet ... og Lugtesansen.

Byen Nexø (Neksø), hvis Købstadsprivilegier skriver sig fra 1346, givet af Ærkebiskop Peder, hviler paa Sandsten, altsaa bygger man her samtidig paa Sand og paa Klippe. Og med Sandstensflager er alle Haver og Huse omgærdet.

Byen er bygget udenom et hyggeligt Torv, og den er Endestation for Banen fra Rønne, dens Havn desuden sidste Havn for den ene af Øens to Dampskibsforbindelser. Kirken er viet til St. Niels af Myra.

Frederiks Sandstensbrud ligger Nord for Byen og drives stadig med Fynd og Klem. Bruddet startede i 1754, var en Tidlang oversvømmet, men kom siden i Gang igen og leverer Sandsten af fortrinlig Kvalitet, for Eks. er Frihedsstøtten opbygget af Sten herfra.

Vi blev ikke ret længe i Byen eller i Bruddet, som dog interesserede Drengene (og mig) saa meget, at deres Cykler var belæssede med adskillige Prøver af Sandsten til Skolens Museum.

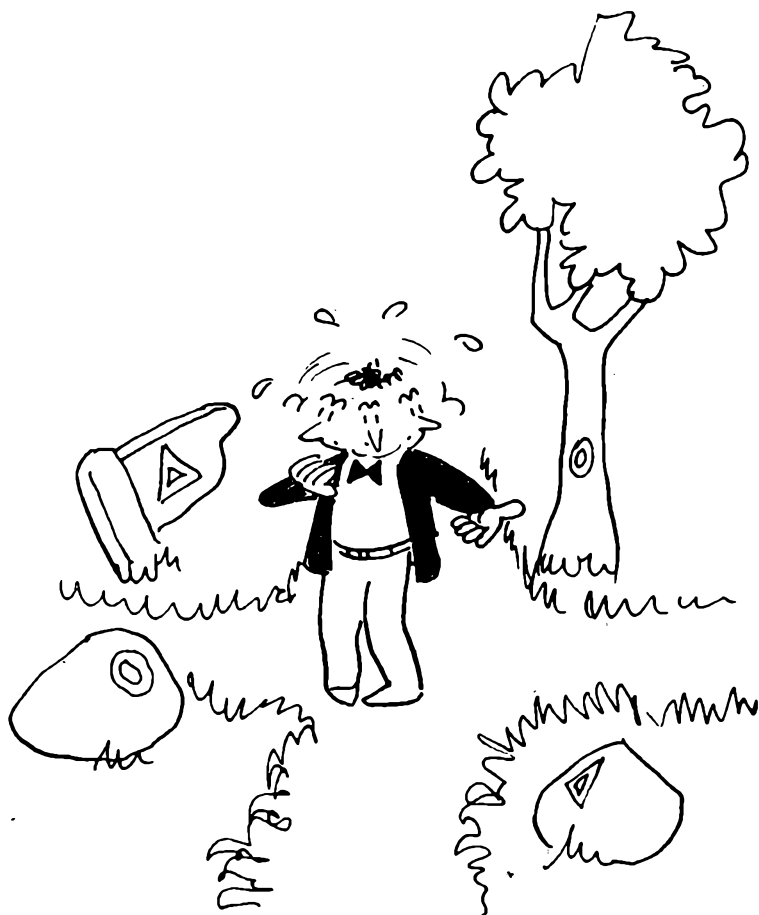
Vi vilde til Ibsker Højlyng.

Ibs Kirke med det vældige firkantede Taarn ligger Sydvest for Svaneke. I Gyldensaaen ligger der en Sten — Fenrisstenen — som Trolden Fenris med Kejten skal have slynget efter Ibs Kirke uden dog at ramme den.

Stenen bærer fem lange dybe Riller — et flot Fingeraftryk.

Ligervis som en Mand, der farer vild i Junglen, en af de store Skove eller i en Sneørken, er man stedt, naar man begiver sig ind i Højlyngen uden at komme ad de traditionelle af Turisterne betraadte Veje.

Vi kom skævt ind i Højlyngen og kunde maaske trave

rundt derinde endnu, om ikke et naadigt Forsyn havde ladet os træffe en svedig Skovhugger, der viste os Vej til en Sti.

For ret at lede den søgende til hans Maal, er der ved Hovedindgangene til Højlyngen og dens Lyksaligheder et Kort med nøje Angivelse af Seværdighederne og desuden Angivelse af Vejene dertil med farvede Trekkanter og forskelligt farvede Cirkler, som med Mellemrum findes paamalet de paagældende Stier paa Sten, Stammer og Vejvisere.

Det er saare nemt, *naar* man begynder med Begyndelsen, men plumper man midt ind i det hele, er det Jerusalems Forvirring. Og det gjorde *vi* altsaa.

Vi havde ladet vore Cykler staa ved et Par store Ege og havde overladt dem og Bagagen til Tilfældighederne, men

med den Bevidsthed, at vi atter var nødt til at vende tilbage dertil.

Og saa kastede vi os ind i Eventyret.

Som den betydelige Kryds- og tværs-Løser, jeg er blevet gennem Aarene, mente jeg dog at kunne klare Ærterne — og det lykkedes virkelig ogsaa. Men lige saa sikkert som Gennemsnitsturisten kan »gøre« Bornholm pr. Bil paa et Par Dage, lige saa sikkert er det, at det kan være nødvendigt at ofre mange Uger paa dens Ransagelse og Gaaen-efter-i-Krogene, om man skal kende Øen blot nogenlunde. Øen er simpelthen af »Gummi«. Og jeg har oplevet, at Veje, den har kunnet »gøres« paa et Par Timer, har taget mig Dage. Her maa man trøste sig med de Einstein'ske Teorier om Relativitet, Teorier, der har den særlige Charme, at alle kender dem, men ingen forstaar dem.

Højlyngen bestaar af Granit, gennempløjet af Kløfter, overvokset af Lyng, plettet med idylliske Fjeldsøer og overskovet med alle Slags slanke Træer, mest Birk og El.

Musvaage og andre Rovfugle svæver i Flokke herover, og der er livligt i Skovbunden under et Vildnis af Bregner.

I den sydlige Del af Højlyngen ligger en af Øens mange »Gamleborg«e omgærdet med Vold og Sten. Dengang Is-panseret, der i Istiderne laa tungt og koldt over hele Norden, skubbede sig bort til andre Opgaver og andre Egne, trak Isen Sten med sig af alle Størrelser, og dette kølige, slæbende Lag sled Furer i Underlaget, Furer, der ses tydeligt overalt paa Bornholm, hvor Granitten ligger blottet. Naar Gletcherne trak bort, efterlod de sig Slam og Sten, og de mange Rokkesten, man træffer paa sin Færd henover Øen, er Gletchernes Visitkort.

Ogsaa i Højlyngen findes Rokkesten. Navnlige er der en stor 25 Tons svær Sten i Grydedalen, værd at kigge paa. Mogens fik den virkelig til at rokke paa en eller anden mystisk Maade. *Jeg* kunde ikke faa den til det. Men *han* skal jo ogsaa være Ingeniør.

Inde i dette Paradis, der rummer baade Paradisbakkerne og Helvedesbakkerne (af hæjlu, d. v. s. behagelig — og ikke har noget at gøre med Helvede), findes en anden mægtig

Sten: Slingestenen. Om denne findes en Myte. Myte vil sige Løgn, der lyder godt. Her er den:

Syd for Højlyngen ligger en Kirke i 4. Herred, der hedder Bodilsker — Budolfi Kirke. Paa de Tider, da Kirkerne rejstes, boede der paa Ærteholmene en led Troldkælling, der ikke fandt Tryghed ved de fæle Gudshuse, de byggede derovre paa Holmen og da navnlig det, der laa saa nær.

Hun gravede saa i Havbunden og fandt med sine trolddomsagtig stærke Graveklør den Sten, der syntes hende egnet. Den faldt godt i Haanden (nogen spæd Ungmø har hun bestemt ikke været), og hun vejede den lidt prøvende, samlede saa al sin Kraft og slinjade Kolossen gennem Luften, saa det peb, for at knuse Kampestenskirken derovre. Stenen naaede ikke Kirken, og den ligger, hvor den faldt — eller omvendt. Hun manglede Træning.

Der er en sælsom Stemning over disse skønne Kløfter, Mystik og Forventning ligger skælvende inde i Tykningen, hvor Stien ikke er traadt. Luften er solmættet, duftsvanger og sagntung

Det er som om Tiden ikke havde flyttet sine Punkter siden Hedenold.

For den Sags Skyld kunde Fortidsuhyrer, Stenaldermænd og Vikinger godt dukke op eller frem fra Krattet i Kløften derhenne som den svedige Skovhugger, der viste os Vej til Klipperevnen: Troldstuerne og Kodalen, der skiller Paradis og Helvede.

Men alt godt har en Ende. Jeg maatte blæse Samling og fik omsider, efter at vi var faret vild og havde maattet stole lidt paa dette mærkelige Apparat, der hedder Stedsans, Tag i en Sti, der ledte os ud til et gammelt Stenbrud, hvorfra Vejen førte os tilbage til vore Cykler.

Det var bestemt ikke vor Skyld, at vi endte her uden større Omveje, skønt Jørgen mumlede noget om Mos paa Træerne, Solen og Skurestriber. Han er Spejder. Nej, det var slet og ret Held. — — —

Jeg er efterhaanden blevet klar over, hvorfor Pjok har fire Ben. Medens vi kan nøjes med to. Den foretager i Dagens Løb saa mange Svinkeærinder og unødige Sidespring, at dens samlede tilbagelagte Vejlængde er mindst fire Gange

saa lang som vor, og saa er den jo tilmed adskilligt mindre. Hvis jeg skulde hinke samme Vejlængde, jeg gaar, gik det jo noget langsommere. Med otte Ben à la Slepner vilde Pjok kunne race Øen rundt paa et Par Timer.

Trods ivrig Spejden saa vi ingen Hugorme. Og der skal dog — ligesom ved Hammershus, være mange af disse ubehagelige Væsener, der sikkert er lige saa bange for os, som vi for dem. Man hører praktisk talt aldrig om Hugormebid.

Med en vis vemodig Stemning tog vi Afsked med Højlyngen. Den er et Eventyr i Eventyret, en Oplevelse og efter min Mening langt, langt smukkere end det af Turisterne overrendte Nordbornholm, der naturligvis ogsaa har *sin* store Charme.

Drengene vilde ud til Havet. Og vi jollede derfor derud. Vejen førte os ud til en mærkelig Strandeng, der ligger ved noget, som hedder »Malkværnen«, en flad Klippe ude i Havet under dets Overflade, som Bølgerne brydes over i en sydende Malstrøm, naar Vejret er uroligt.

Her forsvarede Svanekeboen Albret Wolfsen ene en Skanse mod 500 Svenskere, der % 1645 gjorde Landgang og indtog og plyndrede Nexø.

Sagnet fortæller, at han blev hjulpet af de Underjordiske, efter at han selv havde løsnet det første Skud, hvilket var nødvendigt, for at de kunde træde i Funktion.

Han fandt Heltedøden, og Episoden gav Anledning til megen Eftersnak, idet de ledende Officerer ikke havde vist Mod og Aandsnærværelse.

Der er et Fiskerleje her, — et af de allerældste paa Øen.

I Nærheden ligger »Hallehuk« (Drengene gjorde et Spring i Vejret, da de hørte Navnet), hvor der findes et Par gamle Batterier og — for Geologer — en saakaldt Grønstensgang. Hallehuk er et Paradis i mindre Format, i alt Fald i Solskin: Slaaen, Hybenroser og Kaprifolium breder sig vellugtende hen over et Virvar af Klipper og Lyng. Det maa være et herligt Sted at campere en Sommer.

Jørgen havde tabt mit Kort og maatte cykle tilbage efter det. Mogens, Pjok og jeg hyggede os med en Pose Bolcher

imens, og da Jørgen viste sig viftende med Kortet, var vi klare til Start igen.

Vinden var os gunstig, den var næsten sønden, og Solen var ikke saa stærk, som da vi var i Højlyngen, hvor den paa aabne Steder fik Klippen til at stønne af Hede. Drengene var paa disse faa Dage blevet godt brune, og ogsaa jeg kom godt med.

Med jævn Fart cyklede vi gennem Aarsdale, forbi flere Bautasten, der ærlig talt ikke saa særlig interessante ud. Men en Bautasten *er* en Bautasten, og fandtes der kun een af dem, var den jo uhyre mærkværdig. Det vrimler af dem, — der findes endnu 3—400 — og oppe ved noget, der hedder Louisenlund (Grevinde Danner har ogsaa her sat sit Præg paa Landet, og Fr. VII var da ogsaa meget interesseret i alt, hvad der angik Kæmpehøje og Udgravninger), er der henved fire Snese (en Ol) af dem. Ved Bjerregaardsbakkerne ved Vester Marie er der c. 15 Sten — den største er 2½ m høj.

Bautasten er dog alligevel noget underligt noget. Egentlig ved man vist slet ikke, hvad de symboliserer, og maaske er de kun Datidens Slaaen-Knude-paa-Lommetørklædet. Man skulde huske, at her havde Bue hin Digre (Tykkerten) et Anfald af Kolik eller Hildegundes lille Ulvevovvovse Thorgrim var dødssyg af Forældelse i Bjørneskinke.

Bautasten staar oftest ved Alfarvej, men eftersom Alfarvej i gamle Dage var saa problematisk et Begreb, kan Vejen lige saa godt være lagt om ad Stenen siden.

I de meget gamle Dage var Vej jo kun en bred Sti, et Hjulspor, og der fandtes kun faa saadanne Hovedveje paa Øen, nemlig: Rønne—Hasle—Allinge, Rønne—Aakirkeby—Neksø og Rønne—Svaneke—Neksø.

Resten var Stier. Havde Jacob Erlandsen eller Jens Grand haft Biler i de Dage, kunde de lige saa gerne have deponeret Nummeret. Vejene var ikke tiltalende som Køreveje. Maaske en dirt-track-racer kunde komme frem, men de *var* nu nærmest beregnet for Hestfolk og usselige Fodgængere.

Forbi Frennegaarden og Frennemarkens Lyng naaede vi til Svaneke.

Da jeg ikke vil udpege den ene By paa den andens Be-

kostning, kunde jeg godt gaa let hen over denne gamle Købstad, hvis Hovedattraktion er gode gamle Madvig. Et Sted i Nærheden af Svaneke, hvor Fjenden engang gik i Land, hed Madvigen, derfra har han sikkert Navnet. Hans latinske Grammatik har ødelagt Nattesøvnen for mig i en Aarrække. Han er jo imidlertid forlængst død, og man skal ikke sige noget ondt om de døde. Hans Buste, der er skabt af Billedhuggeren Bissen, kan man ikke undgaa at se, selv om den er i undernaturlig Størrelse. Jørgen kom med en temmelig nærgaaende Bemærkning om Bissen: Madvig. Jeg vil gaa let hen over den, men han fik et meget sigende Blik, der fik ham til skyndsomst at spørge, om ikke Valnøddetræerne i Svaneke var de største i Verden. *Store* er de.

Og saa er der jo Svaneke's tre store offentlige Anlæg. I Sydskovens findes en kalifornisk Kæmpefyr.

Jeg har engang været i Svaneke i Brandstorm. Vesterhavet kan godt gaa hen og lægge sig. Dette var en Mellemting mellem Jordens Undergang og Ægypternes dito i Det røde Hav. Et mere imponerende Syn end Havets Vælde, Sprøjt i 100 Fods (det lyder af mere end 35 Meters) Højde,

skal man søge til Amerika efter. I Dag var Havet Sødsuppe. Saadan gaar det altid, naar man skal vise noget frem, man igennem Aar har udbredt sig over. Børn vil heller aldrig vise deres Talenter, naar der er fremmede.

Drengene raabte paa en modbydelig organiseret Maade: Christiansø.

Jeg satte mig energisk derimod. Men da min Styrke er min Svaghed, gav jeg efter. Og da vi øjensynlig havde god Tid, gav vi os til at undersøge Afgangstider — og Priser.

Som bekendt staar Lykken den kække bi.

Et Kor af Skoleungdom skulde til Christiansø, og vi sluttede os til efter at have deponeret Cyklerne i en Gaard bagved »Madvig«. Da ingen spurgte, om vi hørte til Skoleflokken, gik vi om Bord paa den lille pæntmalede Damper nede i Havnen, og jeg betalte en moderat Pris for Tur-Retur, for at undgaa at blive efterladt derovre Resten af Livet. Pjok var gratis, hvad den fandt ganske naturligt, og den blev omgaaende adopteret af en Klasse, der fodrede den med Delikatesser, der hverken var godt for dens Moral eller Mave.

Vejret var stadig straalende, og vi fandt slet ingen Anledning til nogen Art af Offer. Jeg har hørt saa meget om denne Tur og dens Genvordigheder. I de Par Timer, Turen varede, aad Drengene et Lager af Lakrids, Kys og Æbler, der kunde have næret en Landsbybefolkning i lange Tider. Skoledrenge, der er paa Udflugt, er gavmilde — og altædende. Selv om man siger, at der er Bund i Fattigfolk, gælder dette bestemt ikke for mine Poder. De er bundløse.

Hvis jeg var Maler, Digter eller paa anden Maade hævede mig over Mængden ved en skabende Begavelse, vilde jeg en Tid bosætte mig paa Christiansø. Jeg kunde egentlig godt tænke mig at bo en Vinter paa denne smukke Klippeø, Artha, som Skæret hed paa Olddansk d. v. s. Knold.

Om Sommeren er der naturligvis ikke til at være for de »forbistrede« Turister og Vandrefugle, der oversvømmer Herlighederne. Men om Vinteren kunde man drikke sig en Pukkel til eller skabe et Værk af en eller anden vidunderlig verdensrystende Art. Blive en Soya eller en Picasso, en van Gogh eller en Goethe.

Her er nemlig det, der først og fremmest kræves for at skabe: Ro.

Jeg er glad, for at jeg ikke skal beskrive Christiansø. Idet jeg henviser dig, kære Læser, til Haandbøgerne, vil jeg blot sige, at Øen eller rettere Øerne er noget i Retning af en Samling Skær. Men den isolerede Beliggenhed og store strategiske Betydning, da Hammerhus ophørte med at være en alvorlig Trusel, har medført Bebyggelse og Befæstning (1684). Ellers havde ingen saagu' tænkt paa at bo her. Og dog er her skønt, daarende dejligt. Bådecker havde flere Stjerner.

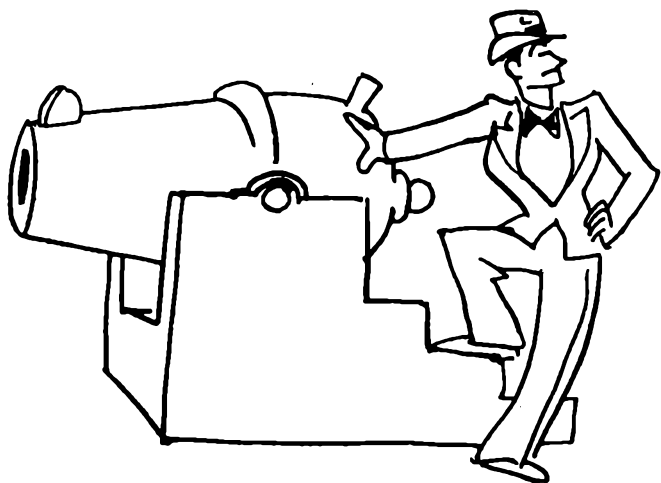
Da der var sat en Pris paa Blod-Egils Skalp (han hørte hjemme i Øster Marie og hed Egil Ragnarsson og kaldtes Blod-Egil, fordi han havde stillet sin Tørst efter et stort Søgslag i blodblandet Vand fra Skibets Last. Han var tørstig, og der var langt til nærmeste Beværtning), og det gjaldt om at skaffe Beviser for hans Skyld, fandt man Rester af Skibe, han havde erobret og brændt. Det bragte ham Døden, skønt han havde været Bornholmerne en god Mand som Værn mod de grumme Vender. Han var »en goer Manj«, som mente det godt. Men saadan er det ofte gaaet Folk, der mente det godt. Tænk paa det.

Baade Erik Ejegod og Absalon fulgte troligt i hans Fodspor og tævede Venderne, men de fik dog noget mere ud af deres Strid som Frihedskæmpere.

Som Dreng læste jeg om en oprørende Person, der hed Dr. Dampé. Navnet lød jo sjovt, og Manden, der bar det, var Pioner for Folkestyret. Det var en grov Synd dengang. Han fik Statsfængsel, en grufuld og nedværdigende Straf. Nu kommer Folk af hans Kaliber i Tinget og faar Diæter. Det var især Præster for Eks. Peter Piper, Læger og Advokater, der havnede i Statsfængsel, Folk, der ikke kunde vare deres Mund, men sagde deres Mening. Det maatte man ikke.

Christiansø er garneret af Kanoner. Dekorativt. Og jeg kan godt lide, at man ikke har slæbt dem bort til Tøjhuset. Ingen Tunist, der er forsynet med et Kamera, undlader at anbringe sig selv eller Kæresten i en yndefuld eller martials Stilling ved de Kanoner, naar der tages en Film.

Et Mundheld fra Stedet siger: Ded e et vist Or, a Lan-

ned (Bornholm) e stort, så Mikkell Månsen frå Øn (Christiansø); men ... så stort som Hawed, naj ded e'd Faninj dævle maj ikkje.

Christiansø — Øen i Modsætning til Landet: Bornholm — er altsaa en malerisk Ø. Og de andre Øer, Frederikssø med Lilletaarn (1687), Græsholmen, Tat, hvor Prins Fr. Carl Christian i 1833 med Følge spiste de medbragte Klemmer, og Verdens Ende er lige saa indtagende som Led i Øgruppens Helhedsvirkning. De har en egen tiltrækkende Charme. Danmarks østligste Punkt er Verdens Ende.

Drengene svømmede over Taarnrenden til Græsholmen og morede sig i det hele taget storartet. Der er Masser af Fugle bl. a. Maager og Ederfugle paa de ubeboede Smaa-øer, og Pjoks larmende Stemme fik dem til at rejse sig i en Sky.

Pjok fik vist alt det ud af Turen, der var hundemæssigt muligt.

Ogsaa til Christiansø er Hammershus' Mursten naaet, idet »Mejeribygningen« har laant Sten til Fæstningen. Herom kundgjorde Ole Borch:

Ikke skal Menneskene tie. Thi da vil Stenen tale om Danmarks og Norges enevældige Drot, Christian IV's Forsyn, som i Tidernes Trængsel vaagede over Rigeres Vel-færd. Her fæstede sig Havet til Brud og til Tryghed paa de danske Strømme, given Ærteholmene i Varetægt for dis-

ses nye Havn, guldnet af Heltedrift, rejste, styrkede, fuldbragte denne Fæstning, du her ser, mellem Klippefred og Bølgebrænding, at kommende Slægter skulde kende, at den i Krig uovervindelige Konge, ej heller her lod sig overvinde af Naturens barske Trods.

Han satte Stenen Aar 1684 (og slog to Guldpenge til Amindelse).

Det blev sent, før vi atter var »hjemme« i Svaneke, og vi slog Teltet op i Listed — hvor Bautastenen »Helligkvinde« findes — nogle Kilometer fra Svaneke.

Inden vi kører videre, vil jeg lige omtale et Sagn, der gaar om Christiansø:

Der blev engang ført en Ko derover, for at Befolkningen — fattige Fiskere — ogsaa om Vinteren kunde faa frisk Mælk. Koen døde — af Sult. Det er Bagvaskelse og Usandhed. Er den død, har det været af Forældelse. Der er Græs nok til hundrede Køer.

Min Sandhedskærlighed tvinger mig til at røbe, at jeg ikke kan beskrive Solopgangen næste Morgen, skønt det var det herligste Vejr. Vi sov længe, alt for længe. Pjok burde have vækket os. Men den har et Sovehjerte, der vilde forbavse en Hjertespecialist.

Vi fik to blødkogte Æg hver, kogt over et Spejderbaal, som Drengene stablede op, og spiste frisk Franskbrød, eller hvad det nu var.

Kronologien er nu ikke helt rigtig. Brødet var spist, da Æggene omsider var kogt. Men skønt det tog c. 1 Time at faa de tossede Hønseprodukter til at stivne, gjorde jeg ikke Vrøvl. Ikke meget da. Baal — og navnlig Spejderbaal — er meget variable og vægelsindede. Jeg har set fire Spejlæg forkulle i Løbet af to Minutter, men indrømmer, at det til Gengæld tog over en halv Time at faa Grejerne bragt i en passende Orden igen.

Nu kunde jeg jo godt udbrede mig over Spejdere i det hele taget, men jeg kender som alle store eller da større Mænd (jeg er 175 cm) min Begrænsning.

Altsaa ikke mere om Spejdere.

Tre Navne, der chokerer en Ikkebornholmer, er: Bøls-

havn, Ypnasted og Saltuna. Det er trods alt kun tre fredelige Fiskerlejer. Men der kræves bestemt en særlig bornholmsk Fantasi for at give Lejerne saadanne forhistoriske Navne.

Navnenes eneste Undskyldning er, at de er flere tusinde Aar gamle.

Et Skilt, saa stort som en Lodseddel, fortæller diskret: Randkleven.

Netop saa diskret, at man hopper paa den. Vi hoppede.

Havde De set os to Timer senere, røde i Hovederne som kogte Hummere og saa matte i Undersaatterne som en Ter-rænløber, rødglødende af Harme som en født Kværlulant, sukkende som skuffede Aktionærer, onde i Sulet som en Fisker uden Bid og dog grinebideragtige som en femtenaars Pige, vilde de have troet, at vi var tossede. Men for at komme til Sagen:

Vi fulgte den diskrete Anvisning og trak tre Mand høj og en Hund lav mod Øst og fordybede os i en Sti, hvis Konsistens var som den lovpriste Sti til Himlen: smal og ubehagelig i næsten alle Retninger.

Naar De har læst Hedins og Pearys, Stanleys, Marco Polos og fleres Eventyr paa Fodrejser, fatter De lidt af vore Lidelser. Men Stien var skøn, fyldt af duftende Blomster, vidunderlige Udsigter og Naturskønheder, man kun drømmer om.

Vi skulde bare ikke have haft Cyklerne med.

Sisyfus havde en Sten at trille med. Vi havde vore Cykler med tung Oppakning. Pjok viste et sandt Samfunds- og Vennesind ved at springe af og gøre Turen med os som en god Sportshund.

Efter en Evighed (noget jordisk Begreb dækker ikke) naaede vi ud til et Plateau, en Lysning, hvor der laa et Lysthus paa den flade, svagt skraanende Klippe.

Herfra lød liflig Klang af Glas. En Skønjomfru tren frem med ti Sodavand anbragt paa mirakuløs Måde paa lige saa mange Fingre og spurgte i Forbifarten, om vi vilde have noget at drikke. Et underligt, men forjættende Spørgsmaal.

Tre halstørre Væsener stønnede et trestemmigt: Ja Tak, og Pjok understregede Raabet med sin gutturale Strubelyd, der oversat betød: Trænger til at fugte Ganen.

Forsigtigt balancerede vi derefter ud paa de glatte Sten og stirrede ned i Afgrunden.

»Skaaret« laa foran og under os med Havet, blaat og stille som et mestermålet Bagtæppe.

Drengene og Pjok var — Guderne alene ved hvordan — kommet over paa en af de stejle Klipper, der stiger op dernede fra Dybet. Alverden kender Billeder herfra, men først i de senere Aar er Turisterne begyndt at naa hertil. Tidligere var det at have været ved Randkleven en Sjældenhed.

Den smukke Udsigt øgede Tørsten. Jeg blev paa »Fastlandet«, om jeg saa maa sige, med Cykler og Oppakning. Med Spænding i hver Fiber kastede jeg Drikkevarerne over til Drengene, der behændigt greb dem. Med Omhu aabnede jeg for min Læskedrik og nød Indholdet, der kunde have været køligere, men blev haardt og brutalt afbrudt af Drengenes Raab paa Madonnaen.

Staaende paa en smal Klippe, 30 Meter over Bunden af Spalten, greb Jørgen Instrumentet med et Greb, som ingen Havnearbejder kunde have gjort ham efter. Naa, jeg kastede den nu ogsaa med Følelse — for deres Tørst.

Det størslaaede og vilde Klippeparti er yderst malerisk og et af Øens skønneste. Har man ikke set Randkleveskaaret, har man en god og gyldig Grund til atter at besøge Bornholm. Men den Slags Grunde er ellers ikke nødvendige. Det gaar den, der én Gang har besøgt Øen som Grønlandsfareren: Han vender atter og atter tilbage til Landet, der drager med sælsom Magt.

Drengene fangede ogsaa her en sjælden Sommerfugl, hvis Navn jeg har glemt. Og efter at vi havde afleveret de tomme Flasker, trak vi nogle faa hundrede Meter op til Hovedlandevejen forbi det ny Hotel.

Vi kunde altsaa have sparet os den voldsomme Energiudfoldelse og have cyklet ad Landevejen og saa uden Spor af Anstrengelse nydt Udsigten og Drikkevarerne. Men bag efter vilde vi ikke for alt i Verden bytte. De oplevede Skønhedsindtryk under de fysiske »Lidelser« var uforglemmelige.

Vi fulgte nu en Vej, der gik tilbage til Øster Marie, og vi besaa udefra Louisenlunds førnævnte Bautastene, Runestenene ved Brohus, kørte vild og fandt omsider Øster-Larsker.

Det er Øens største og maaske ogsaa smukkeste Rundkirke, der er højst seværdig. Den er helliget den hellige Laurentius, ham med Taarerne. Den er fuld af Kalkmalerier. Og saa er her Runesten. Vi saa Glimt af en Masse Runesten, alene tre ved Øster Marie.

Der skal være et Vandfald ved Kobbæaen, som løber forbi Øster Larsker, ved noget, som hedder Staurhøl. Det lyder helt norsk. Jeg har set en Masse Vandfald paa Bornholm, men tror, at hvis jeg gik op paa 3. Sal og hældte Vand ud af en almindelig Vandkande, kunde jeg konkurrere. Selvfølgelig er det mig, der forsøger en daarlig Vittighed. Vandfaldene skal begribeligvis ses og bedømmes, naar der Vand i dem, og det er der for Eks. ved Foraarstid, men saa er der bare ingen Turister.

Sult og andre ukendte Aarsager drev os hastigt nordpaa mod Gudhjem.

Gudhjem. Ja. Det er maaske Øens ældste Bebyggelse. Byen ligger paa en lille Odde, der bringer Uorden i Øens fir-kantede Tegning.

Men det kan den jo ikke gøre ved.

De ældste Beretninger nævner Gudhjem, og Navnet i sig selv lyder gammelt, tyder paa stor Ælde. Det er dog næppe Guderne, der har skænket det Navn, men en Fyr ved Navn Guthum, en af god Familie.

Det er Øens største Fiskerleje — Bornholm har som bekendt ingen Landsbyer, men spredt over hele Landet ca. 900 Gaarde — og har haft Købstadprivilegier. Man faar et godt Begreb om moderne Motorers Kraft, naar man ser en Bil entre Bakkerne ved Gudhjem. Disse Bakkegader, der er stejle som en Flagstang, tager Rutebilerne som en Svedske.

Mange gamle Bornholmere, der ikke er født paa Bornholm, men blot »førte«, d. v. s. tilflyttede, foretrækker efterhaanden Gudhjem for noget andet Sted paa Øen.

Vi naaede ikke at se den gamle Gudhjem Kirke, den

underlige Klippehule ovenfor Byen eller Graven fra Jernalderen, der skal ligge ved Lilleborg. Man kan jo ikke naa alting, og baade Drengene og Pjok var ivrige efter at komme til Rø og Hammeren.

Vi passerede nogle meget høje Stene, der hedder »Hestestenene«. De ligner ikke Heste. Men en Brosten ligner jo heller ikke en Bro. Der er nok begravet en eller anden fin Hest derunder (Slejpner?).

Om 5000 Aar finder man maaske Bautastene med en Rolls Royce begravet under. Tiderne skifter.

Vi var godt tossede, at vi ikke ofrede Tiden til Turen langs Havet til Rø. Den er noget af det mest storslaaede, naar Vejret er smukt. Jeg har ofte gaaet den, og den synes mig smukkere for hver Gang.

Men vi var tungt lastede og tog derfor den jævne Landevej.

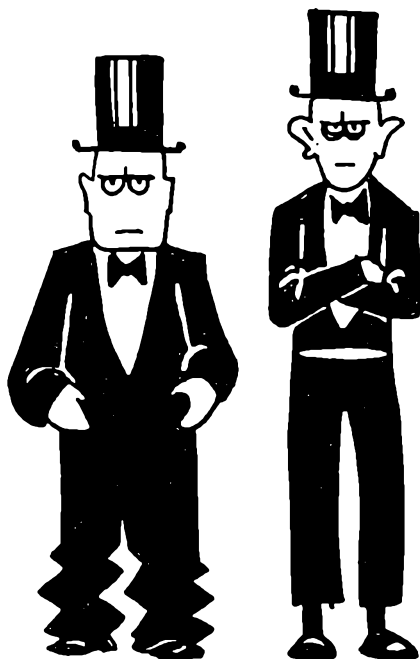
Optoget passerede en Aa og af en eller anden Grund standsede vi — vistnok for at se om der var Laks i Aaen. Der var ingen. Men Mogens benyttede den oplagte Chance og plumpede i og maatte cykle Resten af Vejen med vaade Bukser. Han har sommetider underlige Paafund. Han fandt sig i vore Morsomheder med et tyndt Smil og mumlede: Skovl og Spade følges gerne ad. Vi tilgav ham.

Apropos Bukser. En af mine Venner, der i mange Aar har boet i Rønne, og jeg havde samme Lappeskrædder, da han boede i Hovedstaden. Det skete engang, at vi begge havde sendt vore »Begravelsesbukser« til Rensning og Presning. De kom tilbage og blev hængt ind i vore henholdsvis Klædeskabe.

Saa skulde vi til en fælles Bekendts Begravelse, og det gik i Huj og Hast med at komme hjem fra Kontoret og faa skiftet.

Mine Bukser viste sig at være ca. 15 cm for korte, og det gik op for mig, at Sørensen og jeg maatte have faaet byttet Bukser. Jeg kunde kende dem paa en usynlig Lap under Knæet.

Hans Forvirring har været parallel med min, og vi fandt hinanden i Telefonen og aftalte at bytte Bukser i Bilen, der skulde køre os begge til Kapellet. Det var jo et meget godt

Arrangement, men uheldigvis var det en kvindelig Chauffør, der kørte for os. Der var saa ikke andet at gøre end at standse ved Torvet og stige ud for at bytte Vogn. Vi saa skrækkelig komiske ud, mens vi stod der og ventede paa, at Vognen skulde komme. Han havde smøget Benklæderne op — det var tørt Føre — og jeg havde gjort Selerne saa lange som muligt. I alt Fald lignede han mest af alt en Klovn, og Folk grinede højlydt. Vi var ved at samle Opløb og maatte gaa ind i en Gadedør. Han fik saa den geniale Idé, at vi der paa Opgangen skulde skifte, men der var et stadigt Rend af Folk i det Hus. Jeg tror, at der har været Rundskuebesøg, thi aldrig har jeg set saa mange Folk paa en Trappegang. Vi maatte tilsidst flygte til en kommunal Badeanstalt for at faa de Bukser byttet. Selvfølgelig var Manden begravet forlængst, da vi naaede Kapellet.

Det var en meget sørgelig og ulykkelig Historie. Vi Mandfolk har det nu ikke altid let. Saa har Kvinderne det meget lettere. Lidt længere eller kortere spiller ingen Rolle paa det Punkt.

Rø. Navnet kommer vistnok af rød. Om det er Klipperne eller den gamle Kirke, der havde den røde Farve, eller det kommer af ryd, d. v. s. ryddet Skov, ved jeg ikke. Det er for saa vidt ogsaa ligegyldigt. Smukt er der.

Ved Rø er samlet en Række Seværdigheder, der her er saa mange, at man faar Følelsen af, at Bornholmerne har ønsket at lave en Udstilling af alt det kunne, de har at vise, samlet paa et Sted.

Her laa i de meget gamle Dage en hellig Kilde (Den helige Trefoldigheds). Rindende Vand har altid haft en mærkelig Tiltrækning, og fra Tidernes Morgen har man — Mid-sommernat, senere Sct. Hans Nat — Sct. Johannes Aften, naar man led af »Gebrækkeligheder« prøvet at kurere med Vand. Maaske har der været Radium og andre dyre Ting deri. Vandet i Forbindelse med Overtro (Tro) og maaske nogle fremmumlede Ord af en lokal Medicinmand har haft den forønskede Virkning. De ni Tiendedele af Folks Sygdomme sidder jo som bekendt i Hjernen.

Jeg husker for Eks. at jeg selv engang troede, at jeg skulde herfra og havde gjort op med Venner og Uvenner, laa ganske ene og følte Livet ebbe ud.

Saa ringede Telefonen, og en Pige, jeg dengang var meget indtaget i, spurgte, om vi ikke skulde ses i Biografen. Det havde den ønskede Virkning.

Den Dag i Dag vælder Kilden i Rø i sin naturlige Skaal i Havstokken. Men den er glemt for andre morsommere Ting.

For Resten skal der efter Sigende være drukket mere Brændevin end Vand ved den Kilde, og det er maaske Forklaringen paa de mange Helbredelser. Præst og Sognebørn var lige ivrige efter at søge til den i de Tider.

Besøgende aflægger Visit i Den sorte Gryde, forsynet med et tændt Lys som Adgangskort, ligervis som de, der profanerer Sct. Calixt's Katakomber udenfor Rom.

Fede Folk er forment Adgang. Deres Livmaal tillader det ikke. Passagen er kun for de smækre. Gryden er dyb og maa ses, den kan kun løst beskrives som en Klippespalte, der fører ind under Øen og er interessant, bælgmørk og fugtig. For nyforlovede eller ligesindede er der megen

Morskab forbundet med Besøget. For god Virkning garanteres.

Det er egentlig Synd, at jeg ikke formaar at skrive mere malende om denne naturskønne og ejendommelige Egn, som Guderne har gjort saa bedaarende.

En Maler kan male den, en Digter besynges den og en Rejsebogsforfatter beskrive den. Læg alle disse Indtryk sammen og gyd Vorherres milde Sols varme og livgivende Straaler hen over Egnen, saa at Lys og Mørke faar de Rembrandtske eller Krøyerske Betoninger — og De faar da det Indtryk, som jeg gerne vilde give. Men jeg er jo kun en fattig Kontormand, der ikke ejer disse Evner og maa bruge mine Nattetimer til at skrive denne ubehjælpsomme Dag- og Natbog, medens Søvnens staar og venter bag mig for at komme til.

Et maa jeg berøre: Gaaserenden. Allerede som Dreng lærte jeg om denne Ejendommelighed i Geografi. Gaaserenden: en Tunnel tværs gennem Bornholm.

Navnet skal stamme fra, at en Gaas ved en eller anden festlig Lejlighed — maaske en Mortens- eller Juleaften — stak ind i Renden eller Klippespalten og efter en eventyrlig og sikkert spændende, men mindre morsom Vandring i denne Gaasegang, skal være havnet ved Den vaade Ovn ved Hammeren eller omvendt.

Den maa bl. a. have passeret Fanden — eller er det Ellekongen, der sidder her og organiserer Øens Forsvar? Han sidder i en stor Hule og spiller Sjavs ved et mægtigt Bord, alt mens han passer paa, at ingen slipper forbi ham — levende. Eller rettere han lader den formastelige passere, for at bevise, at der er Gennemgang og slaar ham saa ihjel, naar han er passeret igennem. Det er ganske vist. Gaasen (Gasen?), der slap igennem, fandtes da ogsaa død, hængt op ved Udgangen af Renden.

Jeg har ogsaa hørt, at Spalten skal have faaet Navnet, fordi for Eks. en Hund ikke kunde komme igennem paa Grund af Kulsyre, der jo er tungere end Luften, og derfor holder sig ved Jorden, medens en Gaas kan holde Hovedet paa den lange Hals op over Kulsyrelaget. Selv om det hele

sikkert er en Skipperløgn, lyder det jo meget fornøjeligt, men Spalten er i hvert Fald nu kun ca. 25 m dyb.

Vi arbejdede os atter op ad de mange Trappetrin og lod Helligdomsklippen, Lyseklippen m. m. bag os.

Efter Drengenes Forslag fulgte vi nu den ny Vej.

I Nærheden af Rø fandtes tidligere med faa Meters Afstand ikke mindre end tre Skilte, Vejvisere, der vistnok har Verdensrekord paa sit Felt. Indenfor en Afstand af 30 m stod der: 10 km fra Allinge, 11 km fra Allinge, 12 km fra Allinge. Det var ikke godt at lide af Svimmelhed, naar man passerede disse Skilte. Derimod kunde de maaske faa Folk med Hang til stærke Drikke til at melde sig ind i en Afholdsloge.

Vi fulgte altsaa den nye Vej og passerede Dynddalen med den berømte Amtmandssten. Om der ligger en Amtmand under den eller hvilken Amtmand, den er opkaldt efter, har jeg ikke kunnet faa opklaret.

Der er imidlertid ualmindelig kønt. Men Folk, der har Kendskab til Egnen i ældre Tid, siger at der har været endnu smukkere. Et mindre Vandfald besørger den fornødne Idyl. Der er saa mange smukke Steder paa Bornholm, at det er svært at foretrække det ene for det andet, og det er mig ubegribeligt, hvorledes de store Kunstnere formaar at give deres afvekslende og malende Beskrivelser med de faa Ord, vi paa Dansk har for hjertegribende Skønhed: net, pæn, køn, smuk, dejlig, yndig, herlig, pragtfuld, vidunderlig, bedaa- rende (daarende), indtagende, storslaaet (smaaslaaet høres aldrig!) og maaske et Par til.

Men de kan det. Saadan noget kan gøre en stræbsom Beskriver trist til Mode.

Drengene havde nu sat Farten op og i vild pace jog de deres stakkels forførte Ophav forbi Olsker, en Rundkirke med fritstaaende Klokketaarn, der alene af den Grund burde have faaet os til at standse. Der er den Ejendommelighed ved den, at der ingen Runesten er i Nærheden.

Ligesom Nyker har den i 2. Stokværk Spygatter til Nød- tørft. Det gik den ikke som Campagnilen i Venedig, hvis

Murværk raadnede, skørnede og forvitrede, saa den styrtede i Grus.

Om alle Bornholms Kirker gjaldt (1553): de har fra Arilds Tid haft Skyts til at afværge Landets (d. v. s. Bornholms) Fjender med, naar noget paakommer.

En Rundkirke var: Kirke + Borg + Tilflugtssted.

Vi kunde nu tydeligt se Allinge (Alenge), og Sult og Træthed drog os alle fire. Naar vi atter kommer paa disse Kanter, vil vi ikke forsømme at gaa fra Allinge til Rø eller omvendt, en Tur, der let kan konkurrere med en Vandring langs Middelhavet ved Rivieraen.

For Drengene er Navnet Allinge til deres Endeligt uløseligt forbundet med Bøfhallucinationer. Tanken om Bøf med Løg. I et svagt, letsindigt Øjeblik, den Slags Øjeblikke, der altid bliver dyre, havde jeg lovet Drengene en Bøf, naar vi naaede Allinge-Sandvig.

Vi var nu halvvejs rundt.

Talrige Svinkærinder til Udsigter, der maatte ses, Mogens Vandgang og navnlig Randkleveturen havde sinket os, og det var Middagstid, d. v. s. Klokken var henad 18, da vi rullede ind i Allinge By. Det er en venlig, smukt beliggende lille Købstad. I dens Kirke har Christian V med Følge bl. a. Admiral N. Juel siddet og hørt andægtigt paa Prædiken 1. Pinsedag 1687.

I Allinge og det dermed sammensmeltede Sandvig bor Feriegæsterne om Sommeren tykt som Fluer paa et varmt Komfur. Meget sjovt at bo saadan i Hob, — men er det Ferie?

I Ferien elsker jeg i alt Fald at gaa klædt, som jeg selv vil, ikke »alamodisk«, og det er en Hvil ikke at skulle gaa klædt som til Selskabsmiddag.

Men søger man Ferie og Hvil, skal der en vis Ensomhed til. Atter her viser denne Vidunderøs næsten trolddomsagtige og mystiske Elasticitet sig. Det er kun en lille Ø, og Turisternes Tal er legio. Men kommer man faa Meter bort fra de slagne Veje, er der øde, skønt, tyst og herligt, — jeg kunde fristes til at sige andagtsfuldt stille.

Er De kendt med smaa Byer paa Landet, ved De ogsaa,

hvad Jernbanen og Togets Ankomst og Afgang betyder for Byens aandelige Udvikling.

I Allinge er det navnlig Damperen, der betyder noget — det gælder for Resten for alle Anløbsstederne, ogsaa Rønne. Der er en tyk »Kødrand« langs Kajen ved Ankomst og Afgang.

Vi kørte langsommere gennem Byen, forbi et gasduftende Gasværk og op gennem Sandvig. Bøffen trak godt. Efter nogen Søgen fandt vi oppe ved Jernbanestationen en hyggelig lille Kafé, der viste sig at være den helt rigtige.

Vi stillede Cyklerne, traf Aftale om Fortæring og gik paa halvstive Ben i 20 Minutter en Trip til Øens største Sø, Hammersøen, en Bjergsø ved Foden af Klipperne; Hjortebjerg, Stejlebjerg og Ørnebjerg, Navne, der stammer fra de Tider, da der var Hjorte, Galger og Ørne i Hobetal paa Stedet.

Paa Langebjerg, som strækker sig Syd for Sandvig, er der godt med Blaabær, og der skal være en Del Hugorme her. Vi saa dog ingen, men de var maaske gaaet i Seng.

Af gammel Erfaring ved jeg, at Indbyggerne ved Hammeren stiller deres Ure efter Sprængningerne paa Hammeren, hvor Ødelæggelsen af Klippeknuden drives fabriksmæssig. Selve Hammerknuden er en Naturskønhed, der af Turisterne tages ind som Sovemiddel. Der er talrige Stier omkring og op ad Knuden til Fyret og langs Nordkystens skærfløssede Rand, hvor Skummet flyver i Flager i Storm.

I Bispetiden (det nævnes 1379) blev der opført et Kapel, Salomons Kapel ved en hellig Kilde, der forinden havde været søgt af syge paa visse Tider af Aaret. Ruinerne af Kapellet — ødelagt 1648 — ligger der endnu, overgroet og forvitret. Kapellets Klokke skal være anbragt i Allinge Kirke.

Her er underdejlgt i Sol og meget smukt ved Sol-op og -nedgang.

Jeg kan dog kun tale med om Nedgangen.

Men tilbage til Bøffen, den var god, stor og mør. Drenge faldt hen i kulinariske Betragtninger efter dens Nydelse, og Pjok havde vanskeligt ved at bjæffe, da en graa-tribet Kat satte forbi den og op i Havens Pæretæ.

Vi besluttede at overnatte og fik med Rutine Teltet rejst

i Ly af de stejle Klippesider mellem Sandvig og Hammersø.

Efter en lille Tur ned til Stranden slentrede vi igennem Sandvig, og skønt vi var trætte og forspiste og hemmeligt længtes efter Soveposen, kiggede vi ind i et af de store Hoteller, hvor et Jazzorkester larmede den sidste Schlager ud i Aftenrøden.

Medens Jørgen og Mogens foretog en Inspektion af en Spilleautomat — Pjok laa som en vagtsom Drage i Teltet og fordøjede — gik jeg videre ned til Havnen og gav mig i Snak med nogle Fiskere, der røg Fredspiben efter Dagens Møje.

En lang tynd Fyr, som, efter hvad jeg efterhaanden forstod, hed Sigfred, spurgte om jeg ikke skulde have nogle Rødspætter. Og ved Tanken om, at Dagen i Morgen ogsaa krævede, at fire Munde blev mætte, nikkede jeg, og vi enedes om Prisen. Han fik at vide, hvor vi »boede« og lovede at bringe dem. De skulde være levende og tykke. Tre maatte være rigeligt.

Det var et godt Arrangement: Prisen var som sagt passende, og Drengene har jo deres Primus og en Pande, saa Stegningen var let at ordne. For en Sikkerheds Skyld betalte jeg ham, da vi maaske ikke var »hjemme«, naar han kom. Og han lovede at pakke dem godt ind, for at ikke Pjok skulde falde for Fristelsen. Den spiser jo alt, Kræet.

Jeg fandt Drengene i Færd med at studere Hotellets Menu, og skønt hver af dem havde Maven stopfyldt af den gode Bøfmad med Løg, skinnede deres umættelige Øjne ved Tanken om en ny Delikatesse.

Jeg er ikke klar over, om de har denne Sans for Mad fra min Kone eller fra mig. Jeg synes skam ikke, at jeg var særlig forslugen i den Alder, selv om mine Forældre nu jeg tænker over det, sagde at jeg var det. Saa det er nok fra os begge.

Bag alle disse Udskejelser dæmrer jo ofte en eller anden Forfader, der har været forfalden til Fraadseri eller Drukenskab. For at dæmme op for disse ukendte Kræfter gav jeg dem derfor hver en Appelsinvand og tog selv en Hof.

Pjok havde puttet sig langt ned i Mogens Sovepøse og var meget unaadig, fordi han ønskede selv at benytte Posen.

Men den faldt dog snart til Ro efter at være blevet trøstet med et Stykke Leverpostej, som Jørgen fandt i sin Rygsæk.

Og snart sænkede Natten, den lyse herlige Sommernat sig over vort Telt, en lille hvid Prik i det store Univers.

Intet Steds i Danmark er Himlen saa dyb ved Nattetid, og Stjernerne saa klare og straalende. Selv om Sydkorset ikke luer paa den bornholmske Himmel, er det dybblaa Hvælv af en næsten tropisk Skønhed og Vælde. Rummet forekommer plastisk, og man føler sig som Beboer af en Klode, der sejler lydløst i det uendelige Æterhav, saa lille ... saa uendelig lille.

Og nu, da de lyse Nætter hviler over Danmark, er Himlens blaa Farvetone saa lysende skær, at man synes, at det næsten er Synd at sove Tiden bort. Men Legemet har ogsaa sine Krav. Og med et lille træt Suk sov jeg ind.

En klam, haard, slatten Genstand klaskede imod mit Ansigt og vækkede mig med et tungt Gisp. Jeg satte mig for tumlet overende, kæmpende med min Sovepose, der hindrede mine fri Bevægelser. Et nyt Klask, og jeg hørte næsten vaagen Mogens' kvalte Raab i Teltets Mørke, og straks efter et Klask og et Hyl fra Jørgen.

Hvad i Himlens Navn foregik der dog?

Mine Hænder, der var sluppet fri af et eller andet Stykke Husgeraad, famlede rundt efter Kontakten over Sengen, der var adskillige Hundrede Kilometer borte. Min Kind drev af noget slimet Væde, og jeg fattede langsomt, at der maatte være sket noget, der havde med Fisk at gøre.

Under Oparbejdelsen af et forstaaeligt Raseri, der voksede under en infernalsk Raaben fra Drengene, der vrælede i Munden paa hinanden, kraftigt understøttet af sparkende Ben og fægtende Arme, der ramte de mærkeligste Steder, fik vi os endelig viklet ud af Poserne og fandt ved en Lomme-lygtes Lys tre Rødspætter.

Opbragt stak jeg Hovedet ud af Teltet og saa langt borte paa Vejen en Skygge forsvinde bag et Hus

Var det en dum Spøg eller hvad i hede Hjernen virker ikke altid lige hurtigt, naar man vækkes af sin sødeste Søvn efter en drøj Dag. Og det gjorde det ikke bedre, at

Drengene strittede de mest mærkværdige og forbløffende Spørgsmaal ud, uden at vente paa Svar.

Den eneste, der tog Situationen med Ro, absolut og fuldstændig Ro, var Pjok. Den sov og havde ikke med et Glam blandet sig i de vilde Optøjer, der for lidt siden fandt Sted i Teltet. Bæstet kunde gerne have vækket os i Tide, saa vi kunde have taget værdigt imod Fjenden. Pjok har slet ikke Forstaaelsen af, at det er dens Pligt som en simpel Kompensation for den Mad, der gives den, og den Skat, jeg betaler for den.

Rødspætterne En Praas gik op for mig. *De* har selvfølgelig forstaaet det for længe siden. Men *De* er forhaabentlig ikke lige vækket af en blid Slummer, og for mig tog det virkelig Tid at summe mig.

Da Dagen gryede, og jeg fik nærmere Besked ved Haven, kom Opklaringen paa Nattens Hændelse.

Jeg havde betalt for tre Rødspætter og havde faaet dem. Og for at de kunde være levende, naar jeg fik dem, maatte Sigfred give os dem, før de *døde*. Selv var han forlængst ude paa de salte Vover. Jeg har den gode Egenskab, at jeg altid prøver paa at se, hvorfor hvem har handlet hvorledes. Og det gik op for mig, at Sigfred havde handlet ud fra de ædlest og bedste Motiver. Han havde sikkert troet, at vi var til Bal paa Hotellet, for der var *alle* jo paa det Tidspunkt. Kun vi var trætte og søvnige gaaet til Køjs.

Maaske har han haft en lille Fjer paa — jeg vil ikke gengive Jørgens Mening herom — og har saa i Skyndingen glemmt Indpakningspapiret. Skylden var sikkert min egen: Jeg havde ikke regnet med, at Fisken *var* fanget, men regnede med Morgendagens Dræt.

Bortset fra Choket sov vi dog snart igen, selv om jeg i Drømme kæmpede med et Hav af Fisk i alle Størrelser, Arter og Variationer, og saadan gik det vistnok ogsaa Drengene.

Om Morgenen fandt vi Rødspætterne i Jørgens Rygsæk. Der havde Jørgen anbragt dem. De smagte fortræffeligt, og vi enedes om at tilgive Sigfred, der aabenbart havde gjort det i bedste Mening.

Dagen skulde bruges til at bese Hammeren og Omegn og til at gaa i Vandet. Vand er Vand, siger man, men Vandet ved Sandvig er alligevel noget af det bedste, man kan forestille sig.

Vi begyndte Dagen med at bade, før alt Folket vaagnede.

Ind imellem lave, mosgroede Skær ligger her ved Sandvigen en Stribe fint, hvidt Sand, der i Ferietiden kan maale sig med de bedste danske Strande som Fluepapir. Her mødes Rigmanden og den lille Ekspeditrice, Grossererfruen og Studenten, Kontordamen og Arbejderen i skøn Forening. Ingen spørger om Rang og Bankkonto i Vandet.

Da det blæste lidt, var der Bølger, og vi vovede os ikke længere ud end til Snoren, nøjedes med at tage en Dukkert og lagde os til at tørre paa en flad Klippe som andre Klipfisk.

Jeg tror, at Pjok har Vandskræk, eller maaske det kun er fersk Vand, den ikke kan lide. Den har flere Symptomer paa Sindssyge, saa det er ikke let at blive klar over, hvor den har det værst. Men den er uforlignelig til at passe paa Tøjet, naar den faar Lov at ligge paa det. Ellers kan det let forsvinde, uden at den vaagner.

Mens vi laa og dasede og spekulerede paa Morgenmad, bemærkede Jørgen, at det var varmere om Sommeren end paa Landet, en Bemærkning det tog mig uforholdsmæssig lang Tid at trænge tilbunds i. Om han har den fra et Vitighedsblad, eller den var hans eget Indfald, ved jeg ikke, men denne idiotiske Sætning ødelagde mit Humør, indtil vi fik Te, Mælk fra Mælkevognen og varme Rundstykker med frisk Smør.

Peter den Store skal engang — 20% 1716 — have opholdt sig i Sandvig paa Grund af Modvind.

Andre Grunde kan jeg ikke tænke mig, men han havde jo saa mange skøre Idéer trods sin Genialitet. For Eksempel skal han — inspireret af Synet af Hammersøen — have foreslaaet Christian Firtal at lade grave en Kanal til Øresund, saaledes at Peblingsøen, Sortedamssøen osv. gik i eet med Øresund og Kalvebodstrand. Nu er Planen umulig at gennemføre, men den vilde maaske have lettet Trafikken til Amager en Del. Christian har nok ærgret sig over, at Idéen ikke var hans egen. Den blev ialtfald syltet og glemt.

Jørgen sad den Morgen og fløjtede gennem Tænderne, hvad jeg ikke kan fordrage. Han siger selv, at det er, fordi jeg ikke selv kan. Men jeg ved, at det er et ubedrageligt Tegn paa, at Jørgen tænker over et eller andet. Maaske han virkelig kun kan tænke, naar han fløjter paa denne sinds-
svage Maade. I hvert Fald hindrer det alle andre i at tænke.

Jeg standsede hans Kompositioner (paa Bornholmsk hedder det: Hollen jer Kjævt!) og spurgte ham, hvad han tænkte paa. Og han svarede lakonisk — Grammofonen.

Død og Pine ja, Grammofonen. Den stod ene og forladt ved Dueodde. Vi var tavse. Og Tyggeriet af Rundstykkerne, som man skulde 'tro, Bageren havde kommet Snedkerlim i, foregik, mens vi tænkte.

— Vi kan skrive efter den, fastslog jeg. Og skønt Tanken mødte en isnende Tavshed, betragtede jeg det som afgjort og gik over til andre Emner.

I naiv Tillid til Næsten snørede vi vor Teltindgang til og drog af til Hammershus.

Der er Turister, der bilder sig ind, at de kender Bornholm, skønt de kun har været paa Hammeren.

Der er jo noget om det. Hammershus er Bornholms Historie i en ganske vist ret fyldig Nøddeskal. Men det var her, det foregik fra ca. 1250, maaske før, og fremefter. —

Vi cyklede op ad Bakke forbi Galgebakken, hvor der nu findes et stort Hotel og fik ret forude Øje paa de kolossale Ruiner, hvis karakteristiske Silhuet fryder enhver Bornholmer med B. eller med K. og ofte er eet med Begrebet Bornholm. Maleriske, imponerende og sagnrige.

Og dog kun Ruiner. Optaget i Statsregnskabet som Aktiv 44,000 Kr.

Store Dele af Murværket er havnet i private Huse rundt om paa Øen, ja selv i Rønne efter Slottets Forfald.

Der skal være indristet 1111 i en Sten i Grundmuren, men det er maaske Sct. Laurentii Rist, der er Lunds Domkirkes Symbol og Segl.

Henved 700 Aar har disse kolossale Mure ligget her paa den 75 m høje Klippe og har huset mange prominente Gæster, frivillige og ufrivillige, der har indskrevet sig i Slottets gyldne Bog, lige fra Jacob Erlandsen (1259), Jens Grand

(1294), Jens Andersen Beldenak (1522) til Corfitz Ulfeld (1660—61) med Gemalinde og Følge og for Eks. Dr. J. C. Dippe, Opfinder af Berlinerblaat og »Dyreolie«. Han var Guldsmager og kørte rundt med Kongen — saa meget, at han kørte fast her.

Skønt Slottet laa paa en næsten utilgængelig Klippe med bratte Klippesider, blev det dog Gang paa Gang indtaget af Fjender og plyndret og ødelagt, Besætningen myrdet eller bortført, og Fogdens Lagre af Naturalier, der var indleveret her som Afgift og Skat af Befolkningen, ranet.

Her kunde de Underjordiske altsaa ikke hjælpe — ikke altid da — skønt Sagnene beretter, at Fjenden i 1645, 1658 (Svenskerne) og i 1807 og 1808 (Englænderne) undlod Landgang, da de saa Kysten myldre af Krigsfolk (d. v. s. Underjordiske, som Bornholmerne ikke selv kunde se).

Men der voksede et nyt og stærkere Slot op af Ruinerne, indtil det, efterhaanden som Krigsmaskinerne gik over til alvorligere Former og Arter, blev uanvendeligt som Fæstning. Tyngdepunktet flyttede til Christiansø i 1684, idet Christian V optog en Plan, som Dronning Margrethe allerede havde undfanget.

Under hele Hammershus Historie lyder der en evig Jamren over de utætte Tage, der lader Regnen dryppe ned i Seng og Opholdsstue. Samtlige Guvernører og Kommandanter kæmper mod Regn og Storm, oftes forgæves, og Borgens Regnskaber taler om disse Udgifter Side om Side med Ringmurens Istandsættelse.

Vi tilbragte hele den smukke Formiddag med at trave rundt mellem disse Ruiner, der virker vældige og voldsomt. Skumle Fangehuller, tykke Mure og vidunderlige Udsigter over Øen tværs over Slotslyngen, over Østersøens skummende Bølger og ned over Hammersøen.

En Ringmur med talløse Udkig og henved 400 m lang omgiver Ruinerne, Kommandantens Bolig, en Magasinbygning af kolossale Dimensioner, Staldbygninger o. m. a.

Selve Slotsbygningen, firkantet og aflang, Manteltaarnet (Lübeckertaarnet) og Kirken — Sct. Margrethes Borgkirke

— i hvis øvre Stokværk Ulfelt og hans Kone — Jammersmindes Forfatter — sad fanget, dominerer Silhouetten.

Her kæmper vilde Roser med Brombærranker mellem forvitrede Murbrokker.

Sorgløst sjokkede vi rundt mellem disse ærvædige Minder, da mit Blik under den allerede løftede venstre Fod saa en mægtig brun Hugorm. Som baaret af Lampens Aand hævede jeg mig op i Luften, mange, mange Meter. Hver Gang jeg tænker paa det og taler om det, bliver det højere. Jørgen siger, at det uden Tilløb var pænt præsteret af en »ældre« Mand.

Med en hæs Hvislen forsvandt Uhyret, og jeg følte først nu, hvor Sveden brast frem og alle de fine smaa Haar, det menneskelige Legeme er overbroderet med, rejste sig eller lagde sig. Jeg kan ikke huske, hvad de gjorde. Det var en underlig Oplevelse. Egentlig ikke uhyggelig. Jeg vilde for Eksempel være langt mere angst for at blive stukket af en

Gedehams. Men det kom saa pludseligt, saa uventet. Vi saa ikke flere af Bestierne, men kunde godt undvære dem.

Nedenfor Ruinerne ligger de berømte Løvehoveder. Til Dato er det ikke lykkedes mig at konstatere, om Løvehovederne er den faste Klippe, der med god Vilje og under en vis Synsvinkel kan ligne et Løvehovede — eller om det er den lille ejendommelige Klippe, der i Storm oversprøjtes af Fraade og Skum fra Braadsøerne. Den ligner bestemt ikke noget med Løver, men dens to Klippetoppe har grangivelig Form af et Kamelhoved og et Rævehoved. For Resten er det jo ogsaa rasende ligegyldigt. Det er i alt Fald betagende.

Ogsaa her vrimler det med Ovne, vaade Ovne, tørre Ovne o. s. v. og her kom altsaa den sejglivede Gaas — den upasselige Fugl, der er for lidt til to og for meget til een at fortære — ud efter at være gaaet ind ved Rø — eller omvendt.

Efterhaanden som Tiden skred, vendte Tankerne oftere og oftere tilbage til en velstegt Rødspætte, og kun Drengenes stærke Ønske om at komme til noget, der hedder Ankermyre, fik mig til at give efter. Det var Turen værd.

Ankermyre har ikke noget med Myrer at gøre. Det er en lille idyllisk Sø ved Foden af en brat afskaaret Klippeknude. En Skovsø, dyb og uudgrundelig og kranset med Træer og Buske, Lyng og Siv. Kirsebærtræerne er saa talrige som i en Bondegaards Have, og der er alskens anden Buskvækst, som man ikke skulde vente at finde i en Skov. Skønt Bærene ikke var modne endnu, tror jeg nok, at der forsvandt adskillige bag Tændernes Gærde hos de to haabefulde Spirer. Pjok var synlig fornærmet, fordi han kunde følge Drengenes Spisebevægelser, uden at han selv fik noget. Maaske var det, fordi han var nødt til at trave, da Cyklerne stod ved Indgangen til Hammershus, den pompøse Slotsbro med Spidsbuerne.

Skønt Budgettet absolut ikke var indrettet til det, aftvang Drengene mig endnu et Par Sodavand i en Bod, og de afholdt selv Udgifterne til Købet af Negerkys, deres Livsspise p. t.

Efter en Formiddag tilbragt i disse historiske og romantiske Omgivelser ved Hammershus, cyklede vi til Pjoks

udelte Tilfredshed atter tilbage til Sandvig og fandt Teltet urørt.

Mens Drengene manede uanede Kræfter frem til Bestigelse af Fjeldsiden Nord for Teltpladsen, gik jeg igang med at stege Rødspætterne efter at have købt nogle nyopgravede Kartofler ved et lille Hus. Mens Kartoflerne kogte, gjorde jeg Fiskene i Stand. De var ikke mere levende, men *havde* jo været det, og hvad angaar Kartoflerne, vilde jeg ikke skrælle dem, da de saa nye og gode ud.

I Løbet af de cirka halvanden Time, det tog at faa Kartoflerne i Kog og at faa dem møre og Fisken stegt, tænkte jeg mere, end jeg nogensinde før har haft Tid til det, ud i een Køre. Og efter at have gennemgaaet hele mit Liv og sendt en Serie Tanker til min Kone, gik jeg videre og lagde Planer for Fremtiden. Kun to Gange blev jeg forstyrret af Drengene. De stak Hovedet nd i Teltet og spurgte om Maden snart var færdig. Jeg sendte dem bort og bad dem hente Vand, se Cyklerne efter, gøre Bardunerne strammere og skaffe en Citron. De gjorde det altsammen i en fantastisk Fart.

Endelig sad vi ved Maaltidet. Kartoflerne var blevet kolde og der var Klumper i Sovsen, men Rødspætterne smagte herligt.

Efter at vi havde vasket op, raadede jeg Drengene til at spare paa Kræfterne, da vi Dagen efter skulde hele Turen over Hasle til Rønne.

— Allerede, spurgte de i Kor, — vi har jo ikke været 8 Dage borte.

Og saa kom Overraskelsen. Jeg aabenbarede for dem, at vi skulde til Rønne og derfra til Almindingen og Aakirkeby inde i Landet til Nexø.

Det var et Held, at vi var udenfor Teltet, da dette foregik, for de sprang i Vejret ved Tanken om, at vi atter skulde til Dueodde efter Grammofonen. Lykkelige Smil laa om deres Læber Resten af Dagen, og det smittede baade Pjok og mig, der var begyndt Dagen i mørkt meleret Humør.

Vi travede langsomt til Allinge og fulgte nogle Anvisninger, der førte til en Klippe inde paa en Mark, hvor Drengene for første Gang saa Helleristninger, disse vore Forfædres mærkelige symbolske Tegninger i Sten. Somme

Tider er disse Ristninger morsomme med smaa Mænd med Slæder (stiliserede Skibe), somme Tider Kors i Cirkler eller blot Cirkler eller skaalformede Fordybninger, utvivlsomt religiøse Frugtbarhedssymboler og Soltegn.

Drengene var nu ikke særlig imponerede, men de burde være det, da vi ikke har ret meget her til Lands af Litteratur fra den Tid. Børn er virkelig uberegnelige. Jeg tror nok, at de havde ventet at finde noget i Retning af Tavlerne med de ti Bud. Det var derfor ikke muligt at faa dem til at bese Runestenen paa Allinge Kirkegaard, og jeg maa tilstaa, at Interessen for Runesten efterhaanden ogsaa var kølnet noget hos mig.

Det samme gjaldt Bautasten, Brandpletter, Skibssætninger og lignende Minder om vore Forfædres Begravelsesskikke m. m. Vi var mætte deraf, og ingen af os var eller skulde dog være Bedemænd eller Arkæologer.

Efter Aftensmaden, der bestod af Te og Sandkage, der af Drengene suppleredes med røget Sild, som de havde købt i Allinge, og som Pjok mærkelig nok kun snusede til, gik vi en lille Tur ud til Sænebugten, Hammerhavnen, hvor store Dampere kan lægge ind, og hvorfra Granitten, der brydes paa Hammeren og Skærvebjergene, sendes videre ud i Verden.

Jeg konstaterede med Glæde, at Vinden, skønt den ikke var særlig stærk, vilde være os i Ryggen, naar vi næste Morgen drog Syd paa. Men man skal ikke glæde sig for tidligt.

I Nattens Løb slog den om og var stik imod, da vi startede. Nej — man skal ikke glæde sig for tidligt.

Vi sluttede Dagen med en Tur ud til Hammerfyret paa Ørnebjerg. En herlig Tur. Vi sov uden Afbrydelse og vaagnede ret tidligt næste Morgen til Liv og Daad.

Efter et hastigt Bad i de isnende friske Bølger, pakkede vi Telt og Rygsække m. m. og startede.

Vinden var som sagt imod os. Men da baade Vej og Skov efterhaanden hjalp til, virkede det ikke særlig deprimerende. Solen kogte derimod Huden af vore rødmenende Næser. Pjoks Tunge søgte at slaa en eller anden Rekord for Længde, og vi

maatte ofte af for at vande den og selv faa en kølig Slurk, naar der viste sig en Kilde eller andet drikkeligt.

Da vi havde naaet Hammershus, drejede vi af fra Vejen og forvildede os i Finnedalen, Skov og Klipper i skøn Afveksling, en af Øens mest bedaarende og dragende Klippedale. Maaske er denne Dal opkaldt efter Vætten Finn, som St. Laurentius i Lund tog ved Næsen.

Det tog os en god Time, skønt den absolut ikke var spildt. Det er et af de mest storslaaede Steder paa Øen og kan ikke beskrives. Maa ses.

Da vi nu engang var kommet i Nærheden af Havet rullede vi hen til et sparsomt rindende Vandfald, der maa være ualmindelig kønt, naar det har regnet. Rindende Vand og større Højder har den kedelige Indvirkning paa mig, at jeg faar Lyst til at springe ud. Men jeg gør det ikke, takket være min store Viljestyrke og en vis stædig Fastholden ved Livet. Det gaa min Læser ligesaa.

Dersom et Postbud holder Ferie ved Johns Kapel, har han rigelig Lejlighed til at holde sig i Træning. Mogens siger, at der er 110 Trin paa Stien, der i Knæk fører ned ad Klippeskrænten til Stranden, hvorfra Klippen: Johns Kapel rejser sin Monolith. Prædikestolen er 21 m høj.

Den er majestætisk og imponerer som alt, hvad der er storladent.

Paa Grund af Skumsprøjtet var det vanskeligt at komme ind til det ejendommelige Hul, der findes i Klippen, og vi maatte nøjes med at kravle rundt og rive Fingrene paa skarpe Sten og vilde Rosers Torne. Det har nok været en smuk, men ikke særlig komfortabel Etværelseslejlighed, Hr. John har haft her, naar han ikke paa Folkemøder har været optaget af at bagtale Tor og Odin.

Men Tiden var jo moden til at vælte de gamle Kanutter fra Piedestalen, hvor de havde staaet saa længe, at de var blevet støvede. Og dog stammer mangt og meget, vi ser i Dag omkring os, fra deres Tid, næsten al Overtroen, Masser af Skikke og Talemaader, der trods Kristendom og Civilisation synes os saa naturlige, at de er en Del af vort daglige Liv.

Østersøen prøvede paa at kravle saa højt op ad Hvid-

kleven, som den kunde. Klevens hvide Klipper strækker sig bag Kapellet ca. 41 m op i Himmelrummet.

Efter en kortvarig Frokost eller hvad man nu vil kalde Indtagelsen af en Pose Tomater, jollede vi rask videre og naaede efter at have passeret et lille Fiskerleje, Hellig Peder (et meget passende Navn for et Fiskerleje), over en Aa, der trods sit Navn, Kæmpeaaen, ikke virker overvældende ved sin Kæmpemæssighed, men derimod ved sin idylliske Skønhed.

Inde i Landet tonede Ruthsker — St. Michael — frem, højtliggende og tjenlig som Sømærke, navnlig før man fik Fyrvæsenet i Orden.

Saa naaede vi Hasle paa dets grønne Bakkehæld, Byen med de dybe Brønde og Kirken, hvis Prædikestol stammer fra Hammershus Slot. Der er desuden en rigt udskaaen Altertavle (en Votivgave fra en hollandsk Skibsfører, der efter Løfte i en Brandstorm lod den lave og skænkede den til Kirken, da han atter var paa det tørre).

Turen var gaaet overraskende let og smertefrit, og vi tog det lidt roligere igennem Byen, der *nu* er berømt for sine Klinker, Sten, der bruges til Gulv og meget andet, for sine rød- og hvidkalkede Bindingsværkshuse og krinklede Gyder og i den seneste Tid minsandten: *Kul*.

Drengene havde sat Næsen op efter Nødder, men da det gik op for dem, at de maatte vente nogle Maaneder, før Nødderne var modne, opgav de at tænke mere paa det.

Der *er* mange Hasselbuske paa Egnen, men det er der overalt paa Bornholm. Der er ogsaa en Del Runesten af ret høj Kvalitet. En Hasleboer har let ved at komme baade til Øens Hovedstad og til Hammeren, hvorfor flere og flere Turister har faaet Kig paa Byen som Udgangspunkt for Cykle- og Fodture. I Sommersol er her ganske bedaarende.

En herlig Cyklesti, uberørt af Modvind, fører gennem Skov med alle Slags Træer og Buske, Æbletræer, Kirsebærtræer og vilde duftende Kaprifolier, gennem Skovpartier, hvor Flyvesand pludselig dukker frem i Banker og brede Flader i Lysninger, forbi og gennem Blykobbe Plantage, over Blykobbeaaen og flere andre Vandløb, hvor de Underjordiske (1807—14) afslog Englændernes Landgangsforsøg ved at

skyde med Flintkugler (Vættelys), forbi Teglværker og Kulminer (Sorthat) for at ende i Rønne. Der er en smuk Runesten ved Brogaard.

Det hænder Gang paa Gang, at man søger et og finder noget andet, mere værdifuldt. Tænk paa Alkymien, kære Læser: man søgte Guld og de vises Sten, — og Kemien opstod langsomt, men forbandet sikkert. Saaledes gik det, da man gravede efter de bornholmske Kul. Man fandt *Ler*, det *Ler*, der nu er lige saa værdifuldt for Bornholms Industri, som Silden var for Hanseaterne.

Den Tur tog ikke lang Tid. Drengene var meget optaget af de Egern, de havde set ved Vejen. De vrimlede. Alt paa Øen vrimler, og jeg beder undskylde, at jeg saa ofte har benyttet dette Ord. Men det er faktisk rammende.

Vi var nu ved vort Udgangspunkt. Det fejredes med en Gang Othellokager i et Konditori paa Torvet.

Klokken var ikke særlig mange, og vi besluttede at se os bedre om i Byen, end vi havde gjort ved Starten.

Vi begyndte paa Posthuset, der ligger lige ved Torvet, hvor det lille Springvand, der navnlig interesserede Pjok, danner et passende Centrum. Her burde virkelig rejses et monumentalt Mindesmærke for Bornholms Rejsning i 1658. Der er da Sten nok paa Øen, og Danmark skylder Bornholmerne Tak for udvist Mandemod og deres Hjertelav, da de gav Øen ind under Frederik III.

Vi sendte et Postkort til vor Mor for det Tilfælde, at hun var kommet hjem, og for at hun kunde vide, hvor *vi* var. Hun maatte nødvendigvis have en Forklaring paa, at Huset lignede en Slagmark. Jeg ved godt, at det er rasende forkert, og som Bogholder maatte jeg selvfølgelig have sørget for, at der var Orden i Sagerne.

Men naar man i Huj og Hast skal ud af Døren, er Husets Orden ikke altid det, man tænker mest paa.

Mine Pyjamas ligger paa Klaveret, og en Masse af Børnenes Undertøj er anbragt de mærkeligste Steder. Mine Flipper ligger paa Bordet i Entréen, og Mogens' Skoletaske troner paa Køkkenbordet.

En Indbrudstyv, der fandt for godt at bryde ind (skønt

hvad skulde han vente at finde hos en fattig Bogholder?) — vilde bekymret ryste paa Hovedet og trække sig slukøret tilbage i den Tro, at en Kollega allerede havde været der.

Det var Jørgens vise Raad at sende et Kort og egentlig bare lidt sent fundet paa.

Sirenen nede ved Havnen var i fuld Gang. Det var Taage over Havet. Jeg kan ikke fordrage den Tuden, der navnlig i Begyndelsen er ubehagelig og dominerer Centralnervesystemet hos højere tænkende Væsener.

Men efterhaanden hørte jeg slet ikke Sirenen og savnede den næsten, da den tav.

Jeg vil ikke prøve paa at beskrive en By, som *alle* har set og kender eller faar at se. Og faar man den ikke at se, er det jo ikke nødvendigt at beskrive den. Denne Aandrig-hed har jeg laant fra en Ven, der er Bornholmer, og som elskede at fortælle uartige Historier, naar der var Damer tilstede. Naar jeg sagtmodig bad ham vente, til vi var alene, svarede han frimodigt: Hvis Pigen forstaar Uartigheden, gør det jo ikke noget — og forstaar hun den ikke, fordi hun er for pæn, gør det jo heller ikke noget.

Hvad skal man stille op med saadan en Logik?

Jeg vil nøjes med at oplyse, at Hovedvagten er opført af Sten fra det stakkels sønderlemmede Hammershus (1743).

Skulde man skrive en Sang om Bornholm, vilde Refrænet være: Hammershus er lagt i Grus. Og det hvad enten det var en Elegi eller et Jubelkvad.

Stenene fra denne enorme Murstensdyngge henleder Tan-ken paa Pyramiderne, som min Vaskekone kalder Pyro-manerne, eller den store kinesiske Mur.

Efter at have gennemtravet Rønne By paa Kryds og tværs maa jeg bekende, at det er en ren og ædel By. Jeg maa berømme Byens Profil og Tække, dens smukke Piger (de er virkelig bedaarende, men jeg kan af Hensyn til min Kone ikke udvikle nærmere, hvad jeg gerne vilde have sagt herom).

1756 rostes Rønne for sine kønne Piger og 1707 for sine smukke Potter.

Det kan jo stadig gentages. Desuden maa jeg prise Byens

skønne Beliggenhed. Det er en af de mest bornholmske Byer, jeg har set.

Jeg maa nævne Arsenalet og det bredmurede Kastel (Anno 1689). Christian den Femte havde meget store Idéer om en »Fæstning Rønne«, efter at Guvernøren og Kongen var blevet enige om, at Christiansø ikke var tilstrækkelig til Landets Bevogtning.

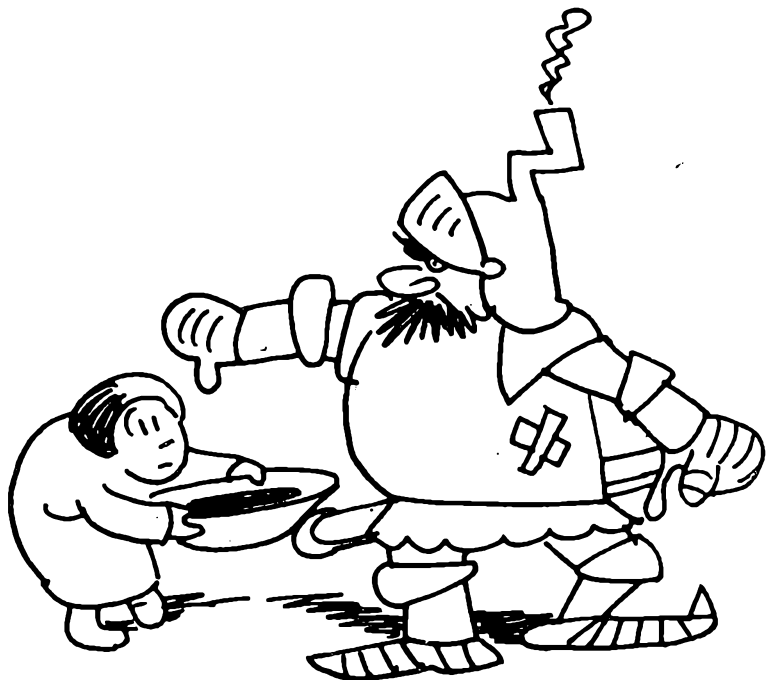
Og fra 1658: Printzenskiölds Hund — et trofast Dyr, der døde med sin Herre og maaske, som det fortælles, var det egentlige Maal for den Kugle, der ramte ham, da han skulde være taget levende til Fange for at kunne faa Hammershus til frivilligt at overgive sig, faldt sammen med ham og blev begravet med ham. En anden Beretning fortæller, at han blev dræbt med en Sølvknap, idet man ikke mente, at Bly bed paa ham. Betegnende for Datidens Overtro.

Hans Hustru var ikke lidt. Hør her: Der var Barselsgilde paa en Gaard i Olsker, og blandt andre var ogsaa Printzenskiöld og hans Hustru indbudt.

Da de var ankommet til Gaarden, forlangte hun Vand til at vaske sig i, da hun var blevet støvet under Ridtet, og en Tjenestepige bragte hende et Tinfad med Vand. Men Fruen forlangte et Sølvfad og blev saa vred, at hun gav Pigen en paa Øret. Pigen løb derefter ud i Køkkenet, hvor hun højlydt beklagede sig til en anden Pige og sagde, at Fadet kunde være godt nok til »den svenske Mær« (galneføjta). Døren mellem Køkken og Gæstekammer stod imidlertid paa Klem, og den naadige Frue hørte Pigens Udtryk, hvorfor hun straks klagede til sin Mand, der lige paa Stedet dømte Pigen fra Livet.

Husbonden gik i Forbøn for hende og tilbød at give Bøde, den bedste Ko i Stalden. Hermed lod Printzenskiöld sig stille tilfreds, og han valgte en Ko, som Gaardens Folk kaldte »Rosa Viola«.

En lille køn Fortælling med happy end, men den er særdeles betegnende, og man forstaar, at det var Krig paa Kni-ven mellem Svensk og Bornholmer, der førte til den berømmelige »Svineslagtning«. Vand og Ild — Svensker og Bornholmer.

Men det var Rønne vi kom fra. Den har været Centrum for Tilvirkningen af de bekendte »Bornholmerure«. Ethvert Hjem af nogen Betydning Danmark over har enten haft en Bornholmer inden Døre, der med sin lange Kasse, Pendulet, Lodderne af Bly eller Jern og den smukt udførte Skive var en Pryd — eller ogsaa har Onkel Peter eller Tante Anna haft en, der gik i Arv i Slægten. De er saa udbredte som Svampe i en Skov. Og dog: langt de færreste er rigtige Bornholmere. Der er Masser af Efterligninger og udenlandske Fabrikater, mest engelske, der aldrig har set Bornholm.

Arboe og Markmann er Navne, jeg har set paa »ægte« Skiver og de ældste skriver sig fra ca. 1750.

Ogsaa Fajance, Majolika og Terrakotta er Produkter, der hovedsagelig tilvirkes her. Disse Fabrikater har et godt og velklingende Navn. Hvad der kommer fra Bornholm er i det hele og store godt og reelt. Af Bornholmsk Granit er for Eks. »Modersmaalet« i Skibelund Krat og Isbjørnene paa Københavns Raadhus.

Jeg maa ikke glemme, at Kaolinet til Porcelæn og Papir-

fabrikation faas fra Bornholm og navnlig fra Rønnes Gruber. Naa, saa er det ogsaa Slut med disse Beskrivelser.

Prinsens Kilde har Navn efter Christian VIII's Besøg, mens han var Prins. Han fik et Glas koldt Vand fra Kilden, der blev saa bæret, at den antog hans Navn. Hvad den hed forinden, ved ingen. Men Vandet er som det var tidligere. En daværende Rektor skrev: »Og hvor Du gaar, Du Folkeven, Dit Navn glemmer ey Bornholmeren«. Nej, Kongerækken skal kunnes og en Rektor maa vide at sørge for det.

Rønnes Omegn er meget smuk. Skov, Masser af Skov af alle Slags Trær.

Vi maa videre. Vi naaede ikke til Knudsker (Kirken opført ca. 1100) eller Klemensker, saa det maa vi have tilgode. Men vi tog efter at have købt en Liter Sødmælk og et Par Wienerbrød til Nylarsker, hvor vi opsøgte Tyrestenen.

Over Lobbæk kom vi med strygende Medvind til Aakirkeby.

Jeg ved godt, at det er en maadelig og daarlig Beskrivelse af Vejen til Aakirkeby fra Rønne og er egentlig lidt (meget) skamfuld derover, men maa tilstaa, at Størstedelen af Turen gik med at skælde Jørgen ud — og Mogens forresten ogsaa. De var fornærmede over, at jeg ikke vilde lade dem gaa i Vandet i Rønne.

Selvfølge! kunde jeg have ladet dem gøre det, og saa havde Sjælen faaet Ro, men jeg vil erkende, at jeg havde sat mig i Hovedet, at vi skulde naa Aakirkeby snarest muligt, Byen, som paa Grund af sin enestaaende Beliggenhed — inde i Lan'et — maatte være mere seeværdig end noget andet.

Egentlig skuffede Byen ikke. Den ligger virkelig inde i Lan'et.

Gnejsunderlaget er efter Haandbøgerne 273 Fod over Havets Overflade. Jeg har regnet ud, at det maa være ca. 86 m. Da jeg ikke selv har maalt efter, maa De tilgive, hvis det er forkert.

Nu skulde man tro, at Aakirkeby havde undgaaet Strandhugst, Plyndringer og anden fjendtlig Overlast og Ondskab. Den ligger jo inde i Landet.

Tværtom, som Henrik Ibsen sagde i et alvorligt Øjeblik. Fjenden foretrak ligefrem Aakirkeby. Lybækkerne tænkte

aabenbart ikke paa andet, og ved Bestyrelsesmøder i A/S De forenede Plyndringsselskaber (Fetaljebrødrene), med Hjemsted Lybæk og Formaal: Udplyndring af alt, hvad der gav Udbytte uden større Risiko, var det et staaende Punkt paa Dagsordenen, at lægge Planer for Hjem søgelse af Smørhullet i Grødfadet Bornholm: Aakirkeby.

De lundske Ærkebisper var Strateger ved Siden af deres Virksomhed som Kirkehyrder. Det var Kirken som saadan i det hele taget — dengang. Husk vor gamle Ven, Absalon. Med Paven i Rom og den katolske Kirkes Magt og Myndighed i Baghaanden, lagde man dengang altid Vægt paa at finde en passende uindtagelig Stilling som Centrum og iøvrigt at træffe alle fornødne Foranstaltninger for at hytte sit Skind paa bedst mulig Maade.

Aakirkeby blev lagt saa langt inde i Landet, at man kunde trække Mandskab sammen dertil til Forsvar, naar Fjenden var i Sigte. Dengang havde man ikke flyvende Fæstninger.

Men Øens Størrelse kunde jo ikke ændres. Og derfor var det ikke altid lige let at holde Angriberne fra Døren.

Det var en smuk Kirkebygning, som Lund fik rejst — Sct. Johannes — og den ligger der den Dag i Dag, uantastet i Formen uanset Fjenders Angreb. Trods Plyndring og Brand er Kirken, som den altid har været i mangt og meget en Domkirke lig.

Alter og Prædikestol er smukt udskaaret Renæssance.

Her i Kirken paa dens Loft laa — som i alle Bornholms Kirker — Skyts og Vaaben rede til Forsvaret. Det er betegnende for de Tider.

Mens Pjok ser bebrejdende paa mig, fordi jeg ikke interesserer mig for den, tænker jeg paa det mærkelige ved alt levende og da ogsaa hos os Mennesker, at vi i de faa Millioner af Timer vi lever, kun tænker paa at dræbe, stjæle og bedrage hinanden (ja, tilstedeværende er jo altid undtaget!).

For er Krig, Forretning og Liv vel andet?

Man begriber, at en Mand vil kæmpe for sit Liv, for sin Familie, for sit Fædreland, hvor hans Slægt ligger jordet. Men at man for at vinde Land, vinde Bytte, for at kunne udbrede en mer eller mindre haandfast Ideologi, kan dræbe,

forstaar jeg ikke. Og dog er det god Latin. Ja, jeg kunde fristes til at nævne andre Sprog.

I Aakirke findes en af Verdens mærkeligste Døbefonter. Den ligner en kæmpemæssig Pokal i Sten med Runer indristet og bærer udhugget Scener af Jesu Liv. Fonten, der er udført af Mester Sighrafr ca. 1280 — er af Sandsten fra Gotland, hvorfra vi fik al Sandsten, før man fandt paa, at den var nærmere og mindst lige saa god ved Nexø.

Selvfølgelig er der en Runesten i Kirken.

Her ligger Schweder Ketting's to Hustruer. Han var den haarde Mand, lybsk Foged og næst de svenske (herunder de lundske Bisper) og den lybske Foged Bernt Knop, var han Bornholm en grum Herre i Pantsætningstiden.

Om Aakirkeby maa jeg dernæst sige, at vi fik en ganske dejlig Biksemad med Spejlæg i en af Byens Restaurationer.

Drengene fik mig overtalt til at cykle tilbage til Vester Marie, men vi opholdt os kun kort der for at studere nogle Runesten, meget imod min Vilje for Resten, da jeg gerne vilde naa Nexø snarest muligt.

Mogens fik ved Hjælp af en venlig ældre Herre tydet den 3 m høje Runesten ved Vester Marie Kirke: »Asvalde rejste Sten denne efter Alfar, Broder sin, en god Dreng, Træbenssønnerne og Skægge svege den sagesløse«.

Baade »Træbenssønnerne« og »Skægge« var jo nok til, at glæde smaa Aander, men trods alt hængte Mogens sig mere i dette: »En god Dreng«. Han syntes vist, at der var Lighedspunkter, indtil han fik at vide, at »Dreng« betød »Mand«, Svend.

Det forvirrede ham noget, da den ældre Herre kaldte ham en »Horra«, der af ham blev udlagt »Herre«. Men den begyndende Stolthedsfølelse gik over, da han erfarede, at »Horra« betød Dreng. Og saadan er der saa meget.

Det er en mærkelig Ø, Bornholm. En hemmelighedsfuld Ø. Runestenssproget er ogsaa paa anden Maade sært: det er kortfattet og lapidarisk, enkelt og frit for Fyldekalk. Men ikke brugbart i moderne Tale og Skrift.

Det vilde dog sikkert forbavse Kunderne i min Forretning, hvori jeg tjener til Føden, om vi skrev til dem: —

Højtærede Herre min. Chefen min har mig paalagt at svare Dem, Kunden hans o. s. v.

Men dengang havde de jo Tid til at lave Narrestreger med Stenografien.

Vi besøgte derefter Jættedalen med et Stenaldergravkammer og traf paa en Afvej, takket være Pjok, der jog en Hare, ved Egeby nogle »Skibssætninger«, der er lange Bro-lægninger med en Rand af store Sten og »Røser« (ret store Høje fulde af Sten), hvori brændte Lig skal være fundet i Bunkevis.

Her er vidunderlig smukt og stemningsfuldt.

Drengene syntes nu at være interesseret i at komme nord-paa, og vi satte derfor Fart paa i Retning af Almindingen.

Bornholm har oprindeligt været dækket af Skov og Lyng. Skovene er dog nu oftest kunstige — Plantager.

Lyngen er den samme som for Tusinder af Aar siden.

Vi pløjede os gennem et vidunderligt Landskab — opad. Opad

Vejene er gode, set fra en Cyklists Standpunkt, og han kræver jo ikke megen Plads, blot en Stribe god Sti.

Almindingen. Et godt gammelt dansk Ord. Og her mødtes og mødes i Dag Folket ved særlige Lejligheder. Almindingen er en stor Skov, en af Danmarks største og frodigste. Holzførster Rømer er dens Skaber, Bornholms Dalgas, og han har et pænt Mindesmærke her. Mindre kunde heller ikke gøre det, da han af Bornholmerne bør mindes, indtil Jorden engang gaar under.

I Pinsen, naar alt Folket drager til Skovs og ved Sankte Hans, mødtes Folk ved »Kolde Kilde« (nu ved Christianshøj), en hellig Kilde.

Skoven er skønnere end mange andre, furet med Klippedale, kranset med Lyng og vældige Klippepartier, gennemrislet af mumlende Kilder og silende Bække over mosgroede Sten og skjulende Ruiner uden kendt Historie.

Her ligger Lilleborg, Gamleborg og Rester af Borge og Volde, hvis Oprindelse taber sig i en graa Fortid uden nogen Saxo til Beskrivelse af Bygmester eller Borgherre.

Et rigt Køkken for Tilberedelse af Overtro og Eventyr, Sagn og Myter.

Selvfølgelig maatte vi op paa Udsigtstaarnet.

Selv Pjok arbejdede sig op, men jeg forbarmede mig tilsidst over ham og tog ham paa Armen, Kræet.

Nu kan man ikke se saa meget Vand, som man før kunde fra Kongemindet.

Da det blev bygget i salig Kong Frederik VII's Dage, var Skoven ung. Dengang kunde ingen tvivle om, at Bornholm var en Ø. Man saa Hav til alle Sider henover de lave Trætoppe.

Til Minde om hans Besøg paa Øen blev det rejst, og siden har Millioner af Turister slidt dets Trin.

Men nu har Skoven vokset sig grand, og man aner kun et Glimt af Østersøen hist og her.

Der burde bygges et højere Taarn — i Smag med Odinstaarntet. Jeg giver med Glæde den første Krone dertil. Men saa vil jeg ogsaa have Lov til at give Taarnet Navn, og det skal hedde: Rømers Taarn. For det var alligevel ham, der skabte Skoven og ikke Frederik, salig Ihukommelse, hvormed han burde nøjes.

Uden Specialkort over Skoven og dens Sti-Net jog vi Bakke op og Bakke ned og havnede ved Jomfrubjerget, der lyder pænt og sagligt, men næppe har noget med Jomfruer at gøre. I ældre Tider var Stedet maaske uberørt, og Navnet derfor træffende. Nu er Matronebjerget mere rammende. Turisterne kan godt lide at »bede« der i materiel Betydning.

»Louisetræet« (Louise Rasmussen, Danmarks dengang ukronede Dronning) skal have været en sær Sammenblanding af Eg og Bøg, snoet om hinanden. Men Bøgen er gaaet til sine Fædre, et Særsyn, da det ellers er Egen, der i Kampen mellem Eg og Bøg maa lade Livet.

Rokkestene, der ikke mere kan rokke, har trods alt en fin Presse. De kan med lidt god Vilje findes af dem, der følger de paa Træer og Sten malede Tegn.

Vi standsede ved Pykkekullekær, mest vel paa Grund af Navnet, der jo ikke staar i enhver ABC. Det er en Dam, fuld

af Siv og Aakander, Krebs, Ænder og Andemad, og Pjok fik sig en længe tiltrængt drink.

Lilleborg. En betydelig Ruin fra Middelalderen (1190) ligger paa en Klippeknude og er fuld af Hemmelighedsfuldhed og indtagende Mystik — og Firben. Mogens fangede et og vilde absolut have det med hjem. Men Firbenet vilde ikke. Det stak af.

Borgen ligger paa en stejl Klippeknold ved den aakandefyldte Borresø. Dens øvre Ringmur er delvis bevaret. Der er fundet Mønter fra Valdemar I's Tid. Udsigten derfra er pragtfuld, og den ligger strategisk fortrinligt. Den er afgjort ældre end Hammershus, men blev brændt af Fyrst Jaromar $1\frac{1}{4}$ 1259, fordi Kongen havde fængslet Jacob Erlandsen. Det skulde han ikke have gjort.

Gamleborg. Den er ligeledes opført paa en Klippeknude, brat, stejl og ubestigelig — dengang. Hvis jeg havde været Borgherre i de Tider, vilde jeg ogsaa have valgt saadan et Sted til min Borg. Det er ganske vist et dystert Sted med Kløfter og Sumpe, men naturlige Volde, Grave og tilsyneladende ubestigelige Skrænter, som vi dog uden større Besvær kom op ad. Men det var lige et Sted at bo, hvis man ønskede at være fri for Naboer og Tiggeri ved Dørene.

Ifølge en Myte spaaede en Munk engang, at Borgen vilde gaa under paa Grund af den Ugudelighed, der herskede indenfor dens Mure. Det skete virkelig, at Vandene steg, det hele sejlede og alle druknede. Kun ikke Munken, der reddede sig ud af Elendigheden paa en Stol, hvorpaa ogsaa den hellige Skrift laa.

Borgen blev udbygget 1245 af Erik Plovpenning med Ringmure af oval Form og andre militære Herligheder, der kan byde Fjenden Trods. Men den var klædt med Spaantag — ikke Tegl — hvilket har gjort det vanskeligt at faa den assureret, og Jaromar var der jo ogsaa med en Æske Tændstikker.

Paa disse stærke Borge boede i Hedenold Vikinger og andre Mænd, hvis Haandværk var farligt og eventyrligt, men indbringende. Paa Gamleborg skal der have boet en Viking, der havde tre Sønner, som var gaaet ind i Faderens Forretning og drog ud til fjerne Strande.

Denne Udenlandsrejse har aabenbart varet nogle Aar, thi det berettes, at da de kom hjem uden først at have sendt Telegram derom, traf de tre Jomfruer, der ikke har været tilstrækkelig indladende. I hvert Fald blev de dræbt af de elskværdige Søfarere, der siden erfarede, at det var deres egne tre Søstre. De unge Damer fik en smuk Begravelse og ligger ved noget, der hedder Varperne. Hvad der skete med Drabsmændene er ikke oplyst, men jeg vil haabe, at deres Far har skændt paa dem og sagt, at saadan noget maa de ikke gøre en anden Gang.

Og saa kom vi til Ekkodalen (Kodalen) en Skønheds-aabenbaring, en langstrakt Engbund, hvori Læsaen rinder mellem lodrette Klipper af 20—25 Meters Højde. Den kan heller ikke beskrives. Den maa ses.

Luften, Træer og Klipper, Flora og Fauna, Skygger og Lysninger, alt danner en enestaaende Helhed af ubeskrivelig Skønhed, som ingen nok saa beaandet og gudbenaadet Digter formaar at gengive tilfredsstillende.

Kongemindet ligger paa Øens højeste Punkt, Rytterknægten. Et godt og let huskeligt Navn, hvis Oprindelse er uklar. En Rytterknægt er en Sten, der bruges, naar en fornem Mand vil svinge sig til Hest og saadanne Sten findes ved Ind- og Udkørsler til enhver anstændig Borg og Herregaard. Maaske har man villet antyde, at dette Øens højeste Punkt var en Art Springbrædt til Himlen eller Valhalla. Fantasien har et vidt Spillerum.

Herfra er der langt ned til Havets Overflade efter danske Forhold (162 Meter).

H. C. Ørsted har faaet sit Navn udødeliggjort ved, at man har opkaldt en Kilde efter ham her. —

Nu begyndte Solen at længes efter at komme til Køjs, og skønt vi ikke havde Lygter paa Cyklerne, fortsatte vi ufortrødent mod Nexø uden Hensyn til Færdselsbetjente, Gadekryds, Hovedveje og Lyskurve.

Luften var fuld af Vellugt og sælsomme Lyde fra Nattens Fugle. Og efter et kort Ophold i Nexø cyklede vi sydpaa mod Dueodde, der øvede en egen Tiltrækning paa os alle.

Klokken 23 slog vi Teltet op under Fyrretræerne, paa

Sandbunden og sov snart de retfærdiges sunde og rolige Søvn.

Af den drømmende Pjoks sære Spjæt med Bagbenene og Smaasuk forstod jeg, at den led af Hjemve efter den mægtige Kurv. Drengene sov sødeligt. De befandt sig vel i disse Omgivelser, men der er nu ogsaa godt og trygt her i Ly af de mægtige Klitter med den evige Lyd af Havets Duren.

Her er *Fred*.

Vi sov længe.

Unge Mennesker har godt af megen Søvn, og det var netop en lang Søvn, vi alle trængte til.

Jeg vaagnede ved, at Mogens traadte mig paa Maven, pyjamesklædt og med Skælven i Stemmen og unaturlig vaagne Øjne.

— Pjok er væk

— Hvad er han?

— Væk

— Sludder ... den er bare gaaet en Tur. Læg dig nu i Posen og sov. Jeg vendte min mishandlede Mave. Men Mogens lod sig ikke ryste af:

— Pjok er væk ... jeg har søgt efter ham en hel Time ...

Nu fik ogsaa Jørgen Gluggerne op og gentog mine Spørgsmaal og fik de samme Svar. Vi blev efterhaanden smittet af Mogens' Interesse for Sagen og strøg Bad, Toilette og Morgenmad for dette ene: Pjok.

Den *var* væk og blev væk.

Vi eftersøgte alle tænkelige Steder og aflagde ucere-
monielle Besøg hos enhver Familie og paa alle de Steder,
hvor den kunde tænkes at være.

Vi udsendte Bulletiner og Signalementer, og jeg udlovede
en Ducør afpasset efter Modtagerens Stilling og Alder.

Men selv jeg og mine Drenge er kun en Slags Men-
nesker og vore Maver ganske ordinære. I Snogebæk spiste vi
et godt Maaltid, bestaaende af Brød, Smør, Mælk og et Kilo
nyrøget Sild.

Vi havde hørt, at en Hund svarende til Pjoks Signale-
ment var set paa Vej til Nexø. Altsaa op paa Sadlerne igen
og af Sted.

Pjok skulde findes.

Nexø er jo ikke nogen stor By. Men den er af enorme Dimensioner, naar man skal finde en Genstand, der ikke er større end en Haandtaske paa fire Ben og som ustandselig bevæger sig.

Vi aflagde en Lynvisit paa Gasværket, i Købmandsforretningerne og mange, mange andre Steder, ja var helt ude ved Højlyngen.

Til Slut gav vi efter for en Indskydelse, som Mogens var Fader til, og tog ind paa Hotellet for at faa en Opstrammer i Form af Sodavand og Øl (til mig).

Der sad Pjok.

Og i Selskab med — min Kone.

Jeg maa bekende, at Overraskelsen var betydelig — hos os tre i alt Fald. Vi saa saa himmelfaldne ud, at min Kone maatte le højt og kun den Omstændighed, at ingen af os lider af Hjertefejl, forhindrede et pludseligt og sørgeligt Dødsfald.

Baade hun og Pjok var selvfølgelig klar over, hvad der vilde ske og havde forlængst overstaaet deres Chok.

Men der blev snart en gensidig Gensynsglæde og en Ruse fuld af Spørgsmaal med og uden Svar blev rystet ud i Luften.

Min Kone var som omtalt rejst »ud i det blaa«, var taget til Bornholm med den anden Rutes Skib til Nexø, havde været en Del rundt paa Øen og havde set meget af det samme som vi. Kun havde hun benyttet Toget og Rutebilerne, mens vi havde stampet i Pedalerne.

Pjok havde vejret hende i Nexø eller maaske i Snogebæk paa sin Morgentur efter Sild. Hun havde været i Snogebæk for at tage et Bad.

De to var forenede, og hun havde øjeblikkelig været klar over, at vi var i Nærheden.

Efter at den første Bevægelse havde lagt sig, gjorde vi de fælles Kasser op. Og det førte til en god Genforeningsmiddag paa en af Byens bedre Restaurationer.

Den følgende Dag tilbragte vi blandt andet i Højlyngen, og vi tog den med ophøjet Ro, som var vi barnefødt her.

Nogle Arbejdere var ved at bakse med en stor Sten i

Vejen, der er under Bygning, og standsede Arbejdet for at puste, mens vi passerede.

Sludrevorn som jeg er, spurgte jeg dem, om Vejen snart var færdig og fik omgaaende Svaret, at »det blev den i Eftermiddag«. Et typisk Bornholmersvar, fuldt af Lune. Vejen bliver ikke Vej det første Aar — — —

— Vi tog saa Damperen til København om Eftermiddagen og havde vanskeligt ved at slippe fra Øen, idet Baaden aflagde Besøg i alle Havnebyerne langs Østkysten.

Det er en meget lang, men ganske vidunderlig Præsentation af Kysten med dybe Perspektiver og vidunderlige Kig ind over Øen, som vi naturligvis ikke kunde ane paa Landjorden.

Saa var vi atter i Kongens København og jollede morgenfriske paa vore Cykler ad Hjemmet til.

Madame tog Toget, og vi naaede omtrent samtidig hjem.

Drengene har svoret paa, at de næste Aar igen vil til Dueodde, og jeg har forelsket mig i en Grund, hvor vort Sommerhus skal ligge.

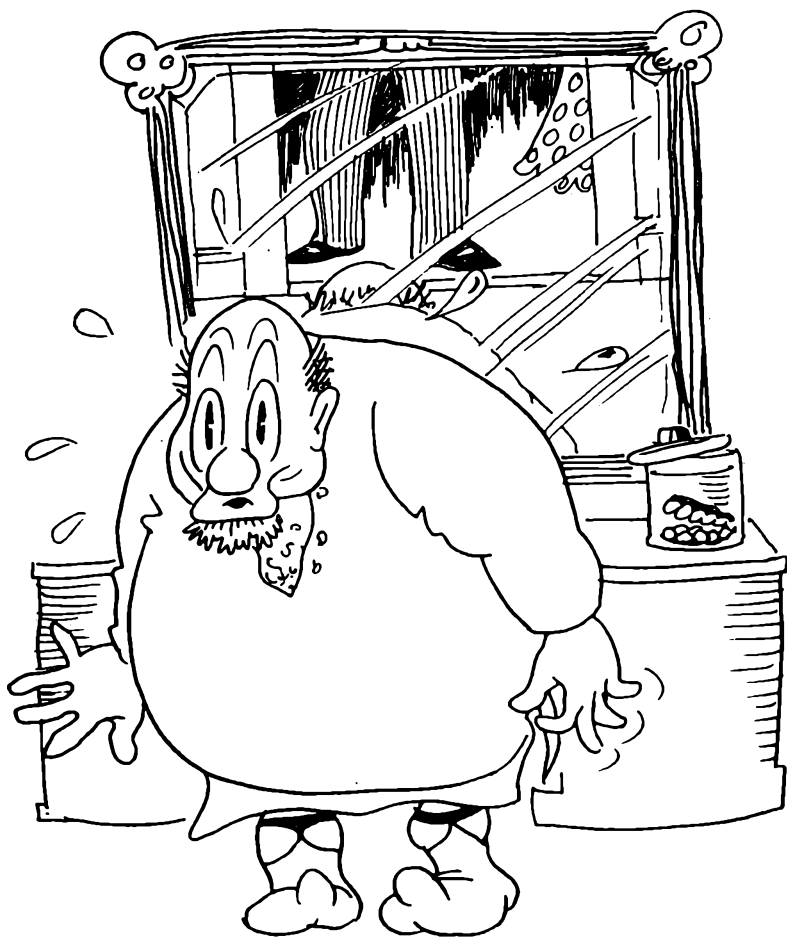
Min Kone har talt med en ung Pige ovre i Nexø om at være Husassistent hos os, idet hun alligevel mener, at vi maa have Raad dertil, da det vil levne hende Tid til at paa-tage sig noget Arbejde, som hun har Lyst til og som er godt betalt. Jeg synes, at Idéen er god — den er jo min Kones — men jeg selv har en vis Rædsel for kvindelig Medhjælp.

Saaledes fortælles det, hayde en tidligere Amtmand i Rønne engang en Pige, der ikke var helt almindelig.

Nu er en Amtmand jo heller ikke nogen helt almindelig Mand, og en Dag stod der to Herrer udenfor Amtmandsboligen og ringede paa. Pigen gik ud og kom lidt efter ind og fortalte fnisende, at der var en Herre udenfor, der sagde, at han var Prins.

— Men jeg har lukket Døren for ham og har sat Sikkerhedskæden paa, fnisede hun videre.

Da hendes Far var en veltjent Mand, og Pigen paa Grund af nogenlunde Dyd og gode Sæder ellers ikke havde forset sig, slap hun med en Dundertale, da den virkelige Prins

efter at være lukket ind med mange Undskyldninger, atter var gaaet.

Men snart gik det galt igen.

Amtmanden var tilaars, og hans naturlige Tænder var gaaet al Kødets Gang og erstattet af et udmærket og i alle Retninger vel fungerende Sæt »forlorne«.

Pigen, der nu havde lært, at for nævnte Prins maatte alle Døre aabnes og aabnes *straks*, viste ham faa Dage efter ind til Amtmanden, medens denne klædte sig om til en eller anden Indvielses-Fest.

Et Held var det, at Prinsen var en forstaaende Mand, der maaske ogsaa havde sine Svagheder (og maaske en lignende Hof-Fé), for Amtmanden modtog ham i Underpermissioner og uden Gebis. Tableau — —

Ak ja. For meget og for lidt fordærver alt, og den unge Dame fik ingen Anbefaling i sin Skudsmaalsbog, da hun uden Opsigelse maatte vandre ud af den vrede Mands Hus.

Men *vi* faar saamænd nok den Husassistent, kender jeg min Kone ret.

